Directa
publicació quinzenal

Núm 402
Del 23/2 al 7/3 de 2016
2 €

www.directa.cat

El ‘Gernika’ del Maestrat

El maig de 1938, l’aviació nazi va bombardejar quatre poblacions de Castelló només per comprovar la capacitat destructiva dels nous aparells de la Legió Còndor. Va causar nombroses víctimes i danys materials

PÀG 8-11

/ RAUL SORIA

Passos endavant en el reconeixement dels delictes d’odi, que sovint resten impunes **3-7**

Entrevista a la periodista Caddy Adzuba sobre els minerals de sang i l’les violacions a les guerres **12-15**

Tot i el procés de pau entre el govern i les FARC, la violència persisteix al camp colombià **22-23**

Directa
publicació quinzenal

EDITA:
Associació per la Difusió Sense Límits (ADSL)
C. Riego núm. 37 baixos esquerra
08014 Barcelona
Tel: 935 270 982 / Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat

DIPÒSIT LEGAL: GI-1528-2005

LLICÈNCIA CREATIVE COMMONS:
Reconeixement-No Comercial-Sense Obra Derivada 2.5

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric

La Directa no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió

QUI SOM?

Estirant del fil
Víctor Yustres, Joan Mas
Al peu del canó
Marc Rude i Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia
Cruïlla
Maties Lorente
Impressions
Adrián Crespo i Isabel Benítez
Roda el món
Oriol Andrés i Roger Suso
Poca Broma
Roger Pelàez
Expressions
Joan Gener
La indirecta
Àlex Romaguera
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou
Audiovisuals
Sònia Calvó
Fotografia
Víctor Serri
Il·lustració
Ricardo Hermida
Correcció
L'asterisc
Edició
Ignasi Franch
Compaginació
Roger Costa Puyal
Disseny gràfic
Jose Téllez, Sergio Espin, Núria Ribes i Hugo Cornelles
Gestió web
Jamgo Cooperativa Tecnològica
Administració
Karminha
Difusió i Publicitat
Ferran Domènech
Comercial
Maties Lorente
Subscripcions
Ester Mora
Distribució
Marc Rude

CORRESPONSALIES:
Baix Llobregat, Berguedà, Barcelonès Nord, El Camp, Girona, L'Horta, Manresa, Maresme, Menorca, Osona, La Plana Alta, Ripollès, Sabadell, Solsonès, Terrassa, Terres de l'Ebre, Terres de Ponent, Vallès Oriental.

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció redaccio@directa.cat
Cultura expressions@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Publicitat publicitat@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

Arqueologia Directa (5): Presentació en societat

Roger Costa Puyal
@Ruesru

L'estiu de l'any 2005, el setmanari dels moviments socials ja estava preparat per començar a caminar. Teníem un nom, una forma legal, un grup humà decidit, alguns calerons i un projecte molt ambiciós i ben definit.

Vam decidir fer una campanya de presentació, que començaria el mes d'octubre amb la publicació d'un número de prova, un número 0, que mostrés com seria la Directa setmanal. El gener següent, trauríem un segon número de prova i la campanya acabaria l'abril de 2006, amb l'inici de la publicació setmanal. Vam fer comptes i vam establir que, durant aquells sis mesos de campanya, havíem d'aconseguir 1.500 subscripcions per poder fer viable el projecte. Vam decidir -innocents- que no començaríem la publicació setmanal si no les aconseguíem.

Entremig, el 24 d'agost, vam fer la primera de moltes assemblees al nou Espai Obert del barri de Sants, un indret entranyable per la Directa: va ser la nostra primera redacció, ens ha acollit durant molt de temps i encara ho continua fent quan cal. I sí, senyors i senyores, fèiem assemblees en ple mes d'agost. Fins a aquell punt arribava la nostra motivació.

El 10 de setembre vam fer la primera reunió de llançament per preparar el número 0. Buf, des d'aleshores, n'hem fet 403 més. El tema principal del número 0 era un repàs de l'actualitat i la història recent dels moviments socials catalans. Per a la secció d'opinió, comptàvem amb noms com Gabriela Serra, Miren Etxezarreta, Francesc Arnau, Arcadi Oliveres o Oleguer Preses. Per a la secció d'actualitat, teníem les primeres corresponsalies que ja s'estaven organitzant arreu del territori: Terrassa, Sabadell, Granollers, Esplugues i Cornellà de Llobregat, Valls, Girona, Menorca, Catalunya Nord, Lleida, Manresa i Berga -les tres darreres encara en procés de creació. El temes més potents van ser l'aplicació de les ordenances del civisme i el desplegament dels Mossos d'Esquadra a la ciutat de Barcelona.

Amb el número 0 a les mans, vam poder fer la flamant presentació del nou setmanari dels moviments socials. Vam organitzar una taula rodona sobre mitjans, el 18 d'octubre al CCCB, i un superacte de presentació el 22 d'octubre a les Cotxeres de Sants. A la taula rodona, hi van participar Vicenç Partal, membres de l'Assemblea per la Comunicació Social (d'on sortiria latele.cat), de la revista *Diagonal* i de les capçaleres actualment desaparegudes *Illacrua* i *L'Avanç*.

El mític cartell de l'acte de Cotxeres, amb el logo de la Directa col·locat damunt el puny de Muhammad Ali, el va fer el Miqui, de Can Vies. L'acte va consistir en una trobada de distribuïdores i mitjans alternatius al carrer, una assemblea per la comunicació popular al matí, un dinar cuinat pel col·lectiu La Txirivita, l'actuació de sobretaula de Gadjo i Zirkus Frak i una trobada de colles de diables. Per a la nit, reservàvem els plats forts: l'actuació de La Fura dels Baus -que va destrossar un cotxe al bell mig de la plaça Màlaga, rememorant una de les seves primeres i polèmiques actuacions- i el concert final amb La Kinky Beat i Dijous Paella.

El número 0 va tenir molt bona acollida. La presentació va ser un èxit en tots els sentits menys en l'econòmic: el concert final no va ser gaire reeixit i vam perdre prop de 2.500 euros. Aquesta sensació agredolça ens ha acompanyat sempre. Per més bé que hagi anat el projecte, mai no hem sortit de la corda fluixa de la precarietat. Per aquest motiu, vam començar a parlar del miracle que la Directa sortís cada dimecres sense saber com pagaríem el número següent. Però, com que no creiem en els miracles, sabem que això ha estat possible gràcies a l'esforç militant de moltes, moltíssimes persones. Continuarà.

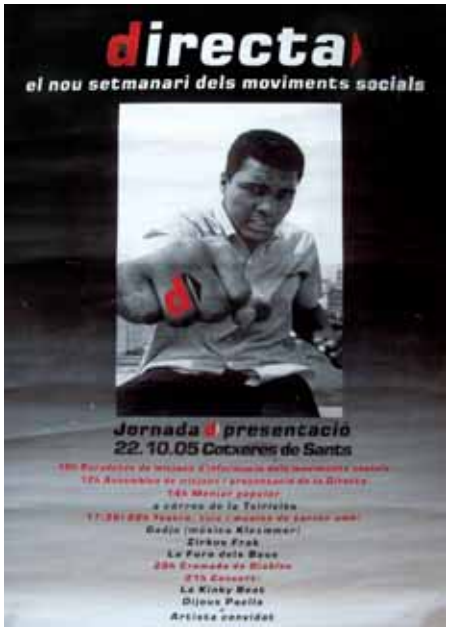

VOLEM SABER LA TEVA OPINIÓ: Quin article t'ha agradat més del número? Què hi trobes a faltar? Quins canvis hi faries? Quins temes no toquem i podríem tractar?
ESCRIU-NOS a directa@directa.cat **PARTICIPA!** #Directa402

La Directa rep una subvenció estructural de la Generalitat de Catalunya pel fet de ser un mitjà en llengua catalana, que suposa menys d'un 2% del pressupost. Per això hem de posar el seu logotip. Generalitat de Catalunya Departament de la Presidència

El delicte d'odi és un concepte fenomenològic i no una acció determinada amb un tipus penal concret. Qualsevol infracció penal pot ser constitutiva d'un delicte d'odi sempre que la víctima, el lloc o l'objecte de la infracció sigui seleccionat per la seva relació, suport o pertinença real o suposada a un grup que la persona agressora considera inferior. Aquest ventall casuístic tan ampli i la manca de formació específica per a la seva eradicació han abonat la impunitat de què han gaudit aquestes expressions i accions d'intolerància.

La llarga travessa pel reconeixement dels delictes d'odi

Les veus expertes adverteixen de la manca de protocols efectius per actuar contra aquest tipus de delictes i protegir les seves víctimes i reclamen una llei integral. Les institucions públiques apliquen avenços insuficients en la matèria, després que la seva passivitat hagi comportat, durant anys, que la violència feixista romangués impune

Protesta d'Acció Popular davant les Corts valencianes 2011

Miquel Ramos
@Miquel_R

Una dada il·lustra l'abast de la violència feixista a València: el local de la Comissió Espanyola d'Ajut al Refugiat (CEAR) va patir, en només un any, deu atemptats amb explosius

L'estiu de 2007, en un pioner i ja extint fòrum d'Internet espanyol de caràcter neonazi, es publicaren una sèrie de vídeos on dos homes toxicòmans eren objecte d'un seguit d'humiliacions per part d'un grup de joves al barri valencià de Campanar. Els proposaven menjar excrements i insectes a canvi d'un euro. Els membres del fòrum nazi comentaven, amb evident menyspreu, l'aspecte i l'estat de les víctimes i alguns inclús suggerien l'eutanàsia. Diferents organitzacions de drets humans van portar els vídeos a la policia, però ben aviat van desaparèixer de les xarxes socials i no es va saber res més dels autors ni de les víctimes.

El mateix mes, el centre social Ca Revolta havia estat atacat amb trets de perdigons una nit mentre era obert al públic. També el local de la Comissió Espanyola d'Ajut al Refugiat (CEAR) havia patit, en només un any, deu atemptats amb explosius. Alguns van tenir lloc mentre l'oficina estava oberta. Mesos abans, diverses seus del Bloc Nacionalista Valencià (BNV) també van ser atacades. Un any després, va arribar el torn d'Esquerra Republicana del País Valencià (ERPV).

Tots aquests atacs -i molts d'altres- van ser recollits en un dossier per la plataforma Acció Popular Contra la Impunitat (APCI), que va portar la denúncia a les Corts Valencianes, al Congrés espanyol i al Parlament Europeu. El delegat del govern espanyol a València en aquell moment era Ricardo Peralta, un excomunista aterrat al PSOE, qui va emmarcar els fets dins una suposada "normalitat democràtica". Aquest polític va considerar fora de lloc aprovar una proposició no de llei a les Corts Valencianes per condemnar els atacs feixistes. La mesura va ser proposada pel BNV després que la seua comitiva hagués patit diverses agressions durant la processó cívica de la Diada del 9 d'Octubre de 2009. Mai ningú fou arrestat per cap dels fets relatats.

Anys de plom al País Valencià

La violència feixista ha esquitxat el País Valencià ininterrompudament des de la transició, sempre de manera impune. El repunt experimentat ara fa deu anys va posar en alerta les organitzacions que havien estat patint atacs cada vegada més violents, inclosa la tornada de les bombes. Malgrat la gravetat dels fets, les notícies sobre els atemptats rarament apareixien a la premsa estatal i sempre quedaven relegades en un àmbit domèstic.

Les pintades i els assalts contra llibreries i centres socials, els atacs a joves d'esquerres o els reiterats boicots a actes culturals mai no van acabar amb detencions, fins i tot quan els grups ultres coneguts els reivindicaven. Nombroses organitzacions afectades van decidir, en 2007, formar la plataforma APCI amb la intenció de visibilitzar la unitat davant la inacció i la indolència institucionals. També s'ha volgut reclamar la creació d'uns protocols específics en delictes d'odi, tal com ja han establert altres estats europeus des de fa anys.

Per altra banda, diverses entitats van decidir presentar-se com a acusació popular en el cas Panzer, una operació de la Guàrdia Civil contra l'organització neonazi Frente Antisistema (FAS) perpetrada l'any 2005 al País Valencià. Segons la Guàrdia Civil, aquest grup es dedicava a la venda d'armes i a fer *caceres* contra antifeixistes i persones migrants, entre altres delictes. Hi havia una vintena de neonazis valencians imputats en el cas, entre ells, l'assassí de Guillem Agulló, un regidor d'España 2000

Continua a la pàgina següent >>>

>>> Ve de la pàgina anterior

i dos militars. Mesos abans del judici, celebrat nou anys després de l'operació policial, la Guàrdia Civil va destruir, "per error", les armes confiscades, que eren proves fonamentals del procés.

Tots acabarien absolts en 2015, després que l'Audiència Provincial de València invalidés les escoltes telefòniques fetes per la Guàrdia Civil. El Tribunal Suprem, a més, va ratificar l'absolució dels neonazis, que ja han demanat que se'ls tornen les armes i el material confiscat. La sentència també recull la condemna en costes a l'acusació, que ascendeix a quasi 42.000 euros. L'any 2005, la mateixa sala de l'Audiència Provincial de València ja havia absolt el grup neonazi Armagedon, al qual s'atribuïa l'incendi de diverses seus de partits polítics l'any 2000.

Inacció institucional

Toni Gisbert, secretari d'Acció Cultural del País Valencià (ACPV) i un dels portaveus d'APCI, no deslliga els fets dels darrers anys dels coneguts casos de la transició espanyola. Les bombes contra Joan Fuster o Sanchis Guarner van ser casos que tampoc no es van resoldre. Tal com adverteixen els informes que aquesta plataforma publicava periòdicament, "els protagonistes (dels incidents) són grupuscles molt minoritaris i coneguts, però que gaudeixen d'una impunitat absoluta: rarament hi ha detencions i, quan es produeixen, molt estranyament acaben en judicis i, a més, el resultat sol ser l'absolució".

ACPV ha estat un dels objectius favorits de l'extrema dreta des de fa anys i la llibreria Tres i Quatre (que actualment es troba a l'edifici d'aquesta associació al centre de València) té el rècord d'atacs de tot Europa. Gisbert afirma que "cap govern espanyol ni cap delegat del govern a València sembla mostrar la més mínima intenció d'abordar el problema de la continuïtat dels cossos policial i judicial amb el franquisme ni de les seues actuacions". En aquest sentit, el portaveu d'Acció Popular Contra la Impunitat remarca la "particular incapacitat" de la policia "per descobrir mai cap autor de cap fet violent si l'autoria és feixista".

Malgrat les intencions d'abordar els delictes d'odi manifestades pel govern valencià i el Ministeri de l'Interior espanyol, el portaveu de la plataforma afirma que la solució "no passa per declaracions retòriques"; que calen "plantejaments de decisió coparticipada que donin veu real a les entitats i les associacions que coneixem el problema i el combatem des de fa anys, dècades". De fet, la plataforma que representa ha picat totes les portes per visibilitzar la violència i sempre s'ha trobat amb un mur institucional que fins i tot negava el problema. "Els poders reals no estan disposats ni a un veritable control democràtic dels aparells policial i judicial ni a la fi de la criminalització de determinats sectors", remata Gisbert.

Atemptat amb explosius a la seu del Bloc Nacionalista Valencià a Gandia el 2009 (a dalt) i el 2005 (a baix) / APCI

Toni Gibert, secretari d'Acció Cultural del País Valencià, afirma que "cap govern espanyol vol abordar la continuïtat dels cossos policial i judicial amb el franquisme"

ANÀLISI

Més eines legals contra els delictes d'odi

Laia Serra
@Laia_Serra_
Advocada penalista

El dret representa unes regles del joc que sorgeixen tant dels equilibris de poder com de l'evolució dels valors socials. A banda del contingut de les lleis, existeix una cultura jurídica que evoluciona juntament amb els canvis socials. Els anomenats drets de *tercera generació* i els nous delictes com els comesos envers les dones, el medi ambient o els animals en són un exemple.

Fins ara, els delictes d'odi han estat menystinguts pels professionals del dret. O bé no s'investigaven amb profunditat o es tramitaven com judicis per infraccions menors. Es concebien com una infracció que tan sols perjudicava la víctima directa, sense tenir en compte que també danyava tots els membres de la seva comunitat, llançant-los el missatge que podien ser agredits de nou en qualsevol moment i recordant-los la categoria inferior que -pels agressors- mereixen en la societat.

Els delictes d'odi són greus i perillosos perquè perjudiquen profundament la persona que els pateix -en negar-li la dignitat-, perquè posen en risc la convivència i perquè qüestionen els valors que fonamenten la nostra organització social: dignitat, igualtat i llibertat. A escala internacional i europea, els delictes d'odi han estat profundament estudiats i desenvolupats. Al llarg dels anys, l'Estat espanyol ha anat subscrivint els grans convenis internacionals sobre drets humans i està subjecte a les directrius que s'imposen en l'àmbit internacional i europeu i als paràmetres que dicta el Tribunal Europeu dels Drets Humans.

Malgrat aquests compromisos, les eines legals de què es disposa i el fet de comptar amb un Codi Penal que contempla diversos delictes específics, continua mancant la sensibilitat i la formació de policies, jutges, fiscals i advocats per perseguir-los amb eficàcia i desplegar una energia punitiva coherent amb la gravetat que representen.

La judicatura i els cossos policials, a remolc de la intolerància

Des de l'any 2009, s'han creat una cinquantena de fiscalies especials per als delictes d'odi a tot l'Estat espanyol. La Policia Local de València rebrà una formació específica en aquesta matèria

Miguel Ángel Aguilar, fiscal coordinador de delictes d'odi i discriminació de la Fiscalia de Barcelona / XAVIER RIUS

El president del Moviment Contra la Intolerància, Esteban Ibarra, considera que "les fiscalies no estan plenament actives, ja que no actuen d'ofici i esperen que els arribe una denúncia"

Miquel Ramos
@Miquel_R

El pas institucional més important dels darrers anys per combatre aquesta xacra es va fer a Barcelona l'any 2009, amb la creació d'una fiscalia especialitzada en delictes d'odi. A Catalunya, el registre d'aquest tipus d'incidents es va començar a dur a terme l'any 2010. Hui dia, arreu de l'Estat, ja hi ha 50 fiscals que tracten aquests delictes, però els resultats encara estan molt lluny de ser satisfactoris. La manca de protocols efectius per registrar-los s'evidencia amb les xifres que aporta el Ministeri de l'Interior espanyol al respecte des de fa tan sols tres anys. Segons aquestes dades oficials, a l'Estat espanyol, es van registrar 1.285 delictes d'odi en 2014; al Regne Unit, la xifra arriba als 52.528 casos. A més, s'estima que la xifra coneguda és aproximadament un 10% de la real. En la majoria d'ocasions, aquest tipus d'incidents no es denuncien, sovint perquè ni tan sols la víctima és conscient d'haver patit un crim motivat per algun prejudici envers ella.

Tampoc existeixen programes d'atenció a les víctimes d'aquests delictes, tan sols l'ajut brindat per ONG. Aquesta és una de les principals reivindicacions, entre altres, del Moviment Contra la Intolerància, organització pionera en la recollida de dades sobre delictes d'odi a l'Estat i impulsora, en gran mesura, de la demanda de les fiscalies especialitzades i d'una llei integral de delictes d'odi. El seu president, Esteban Ibarra, considera que "les fiscalies no estan plenament actives, ja que no actuen d'ofici, tan sols esperen que els arribe una denúncia". A més, "els distints cossos policials segueixen sense mostrar suficient sensibilitat davant aquest tipus d'incidents", afirma.

Ibarra destaca l'escassa implicació institucional en la lluita contra els delictes d'odi: "Calen menys gestos, més política i mesures concretes; entre altres, l'aplicació decidida de la llei contra el racisme, la violència i la intolerància a l'esport, especialment als fons ultres dels camps de futbol", apunta a tall d'exemple.

Formació especial per la policia de València

El mes d'octubre passat, la regidora de protecció ciutadana de la ciutat de València, Sandra Gómez, va anunciar que la policia local de la ciutat rebrà una formació específica en matèria de delictes d'odi. Gómez explica que, fins ara, "els delictes d'odi s'havien invisibilitzat". Ara, es treballarà conjuntament amb la fiscalia i amb les ONG i les entitats que treballen en aquest camp. "Pel nou Ajuntament, és una prioritat formar els agents en mesures preventives i amb capacitat de mediació per garantir la convivència en la diversitat", afirma la regidora, que s'ha servit d'un pla especial de l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE) per implementar aquesta formació.

Abans, però, David Garfella, agent de la policia local de Silla (l'Horta), va decidir formar-se pel seu compte en la matèria, juntament amb Jacobo Domingo, un altre oficial de Picassent (l'Horta). Garfella explica que, l'any 2012, "l'extrema dreta havia aconseguit representació" i tenia certa força al seu poble (España 2000 va obtenir dos regidors). "Els incidents racistes i xenòfobs se succeïen sense cap tipus de resposta legal, almenys per part de la policia", relata. Aquests dos agents van decidir crear el projecte Policia i Diversitat per conscienciar altres agents sobre aquest tipus de delictes, així com "visibilitzar tot allò que estava passant i, sobretot, importar bones pràctiques" que ja duien a terme altres cossos policials de l'Estat i d'altres països d'Europa.

"Trobàrem un gran buit institucional en la matèria", explica Garfella. Per això, ara, a través de la seua xarxa, assessoren agents d'altres localitats que els ho demanen, sempre de manera gratuïta. Seguint aquest model, fan cursos de formació en matèria de delictes d'odi i treballen conjuntament amb ONG. "Hem hagut de mantenir-nos en l'anonimat fins fa ben poc. No estàvem ben vistos en alguns cossos policials...", explica.

Directa 402 23 de febrer de 2016

La petjada de l'odi als Països Catalans

Una investigació periodística denuncia que, els darrers 25 anys, hi ha hagut 31 crims d'odi al País Valencià i a Catalunya. Es desconeix el desenllaç judicial de més de la meitat d'aquests casos

David Bou
@dvdbou

Els crims d'odi són aquells casos que acaben amb la mort de la víctima, la punta de l'iceberg dels centenars de delictes d'odi que es produeixen anualment a casa nostra. Els vuitanta-sis casos registrats des de 1990 a l'Estat espanyol han suposat la mort de vuitanta-vuit persones. Després de submergir-se a les hemeroteques dels mitjans de comunicació per resseguir el recorregut judicial dels casos, aquesta és la xifra que dóna el projecte Crimenesdeodio.info, elaborat pel Grup d'Investigació sobre Crims d'Odi en col·laboració amb Movimiento Contra la Intolerancia, l'única entitat que durant el darrer quart de segle ha fet un recull sistemàtic de dades sobre aquesta temàtica mitjançant l'Informe Raxen.

Dels 31 crims comesos als Països Catalans, cinc van acabar amb condemna per assassinat, set amb condemna per homicidi, dos van acabar en absolució, un va ser arxivat i la resta, un total de setze, no se sap com es van resoldre. Per documentar aquest treball, s'ha prescindit de fonts policials

Els casos de violència masclista no s'inclouen per la manca d'estadístiques i la impossibilitat de recollir tots els crims que han tingut lloc els darrers 25 anys

i judicials amb l'objectiu de posar de manifest la manca de voluntat per part de les forces i els cossos de seguretat i de la judicatura a l'hora d'eradicar aquesta xacra. Quinze d'aquests casos van ser motivats per racisme i xenofòbia; quatre, per aporofòbia (odi a les persones sense llar); dos, per transfòbia; dos, per violència ultra al futbol; dos, per odi ideològic, i sis per intolerància criminal, calaix de sastre on s'inclouen els casos motivats pel menyspreu a la dignitat de les persones, els seus drets fonamentals i les seves diferents maneres de manifestar la condició humana.

Els casos de violència masclista no s'inclouen per la manca d'estadístiques i la impossibilitat de recollir tots els crims dels darrers 25 anys. Tanmateix, el projecte remet a feminicidio.net, portal que recull tots els feminicidis a l'Estat espanyol des de fa un lustre, inclosos els no íntims i contra les treballadores sexuals; casos que, en cas que existissin dades per tot el període que abraça aquesta investigació, s'haurien d'incloure a la categoria de misogínia, definida com l'odi contra la dona per raó del seu gènere.

El projecte continua obert a aportacions davant l'evidència que existeixen més casos -fins ara silenciats- que s'haurien d'incloure, però que el pas dels anys ha condemnat a l'oblit.

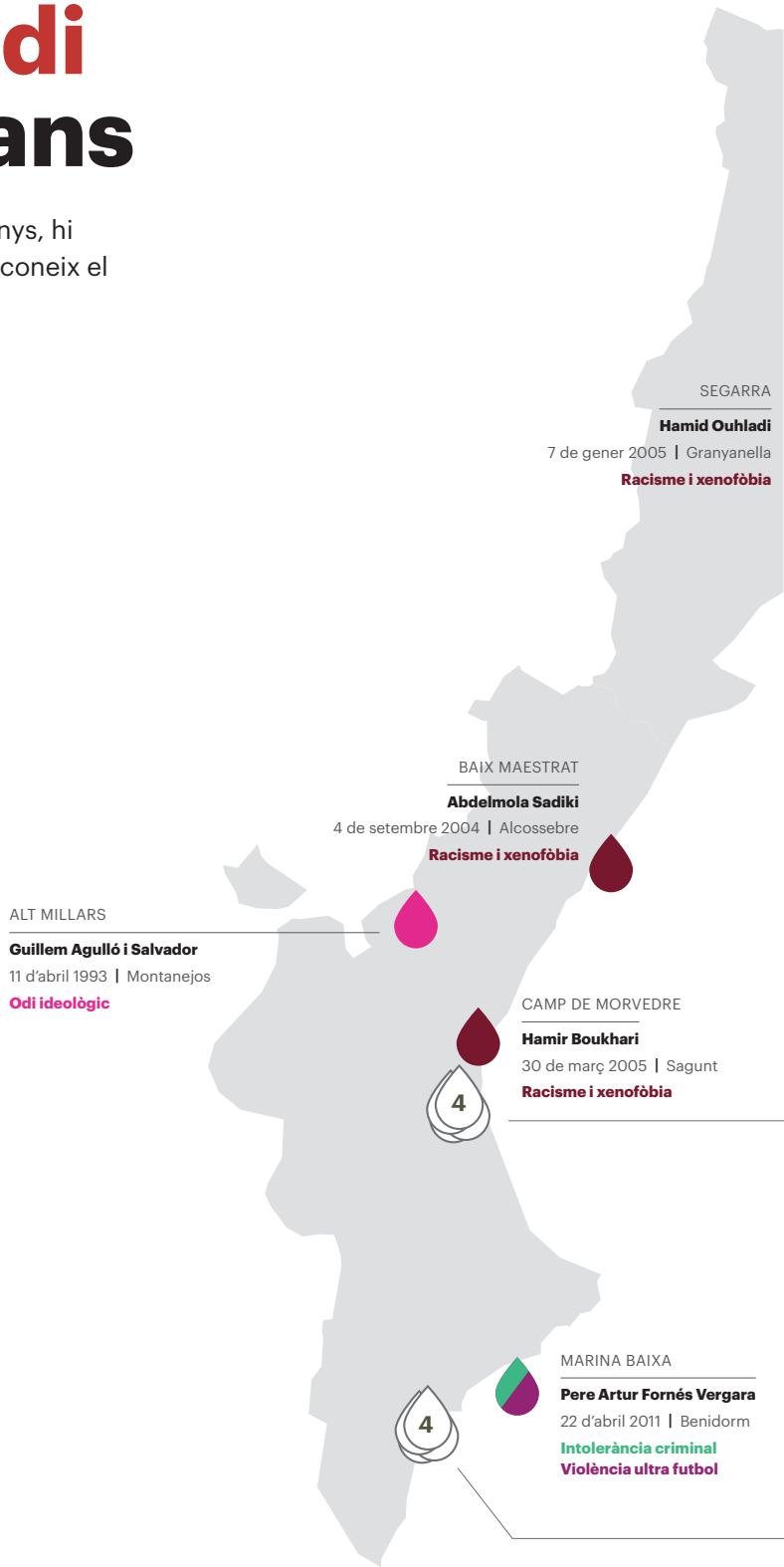

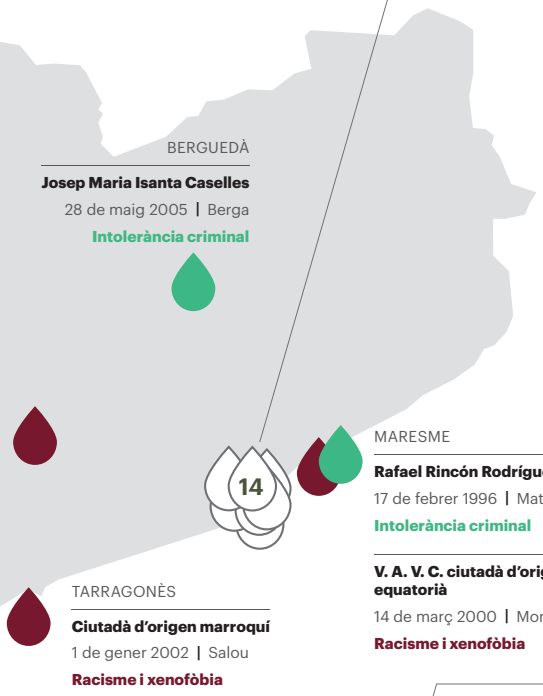

BERGUEDÀ

Josep Maria Isanta Caselles
28 de maig 2005 | Berga
Intolerància criminal

TARRAGONÈS

Ciutadà d'origen marroquí
1 de gener 2002 | Salou
Racisme i xenofòbia

MARESME

Rafael Rincón Rodríguez
17 de febrer 1996 | Mataró
Intolerància criminal

V. A. V. C. ciutadà d'origen equatorià
14 de març 2000 | Montgat
Racisme i xenofòbia

BARCELONÈS I BAIX LLOBREGAT

Miguel Blanco
17 de novembre 1995 | Sant Adrià de Besòs
Intolerància criminal

Ibrahima Dieye
3 de gener 2012 | Barcelona
Racisme i xenofòbia

Gabriel Doblado Sánchez
2 d'agost 1995 | Barcelona
Intolerància criminal

Carlos Javier Robledo
1 d'abril 2000 | Barcelona
Intolerància criminal

Sònia Rescalvo Zafra (Sonia)
6 d'octubre 1991 | Barcelona
Transfòbia

Wilson Pacheco
27 de gener 2002 | Barcelona
Racisme i xenofòbia

Samuel Yaw
25 de desembre 2002 | Barcelona
Racisme i xenofòbia
Aporofòbia

Hamid Saada Oualili
9 de setembre 2000 | Barcelona
Racisme i xenofòbia

Fréderic François Rouquier
13 d'octubre 1991 | Barcelona
Violència ultra futbol

Roger Albert Giner
15 d'agost 2004 | Barcelona
Odi ideològic

María del Rosario Endrinal Petite
17 de desembre 2005 | Barcelona
Aporofòbia

Carlos Gustavo Bueno
12 de setembre 2010 | Barcelona
Racisme i xenofòbia

José Herrería Mingriñán
23 d'octubre 1993 | Barcelona
Intolerància criminal

Omar Amhandi
11 de juliol 2000 | Sant Andreu de la Barca
Racisme i xenofòbia

VALÈNCIA

Persona sense llar
27 de maig 1993 | València
Aporofòbia

Miguel García
19 de febrer 2012 | València
Aporofòbia

Ciutadà d'origen tunisià
11 d'octubre 2001 | València
Racisme i xenofòbia

George Miluta
5 d'abril 2013 | València
Racisme i xenofòbia

ALACANTÍ

Persona sense llar
1 de maig 1999 | Alacant
Aporofòbia

Lyssa
20 de juliol 2015 | Alacant
Transfòbia

Músic de carrer d'origen eslovè
17 de novembre 2001 | Alacant
Racisme i xenofòbia

Vasilev Plamen Kirlov
2 de setembre 2002 | Callosa de Segura
Racisme i xenofòbia

/ ANNA TORNER

Experiments de la Legió Còndor a l'Alt Maestrat

L'efectivitat dels bombarders més famosos de la Segona Guerra Mundial –els Junker 87A o 'Stuka'– es va comprovar el maig del 38 amb la destrucció de quatre pobles de l'interior de la província de Castelló

El Pati d'En Palanques de Benassal pocs dies després del bombardeig (Col. Juan C. Almazan) i Juncker 87 a l'aeròdrom de la Sènia (Col. Heribert Garcia)

L'aeròdrom de la Sénia, fins aleshores controlat pels republicans, va ser ocupat pels feixistes, que, des d'allà, van supervisar les operacions aèries a l'Aragó, Catalunya i València

Sorprès perquè haguessin bombardejat el seu poble, Benassal, que no acollia tropes ni era cap objectiu militar, un professor va iniciar una investigació

Vicent Almela, Pau Fabregat
@La_Directa, @Pau_Fabregat

El color rosa dels ametllers florits i el paisatge d'oliveres centenàries ens donen la benvinguda a Albocàsser, una xicoteta població rural situada a la comarca del Maestrat -al cor de la província de Castelló. La tranquil·litat que es respira avui al poble, que principalment viu de l'agricultura i la ramaderia, xoca amb uns fets ocorreguts ara fa quasi 78 anys, en plena Guerra Civil, quan una sèrie de bombardeigs va deixar el poble en runes i va causar desenes de víctimes civils. El mateix va ocórrer a altres tres pobles de la comarca –Benassal, Vilar de Canes i Ares–, que també van ser atacats indiscriminadament, sense cap aparent objectiu militar ni estratègic i malgrat trobar-se a una distància considerable del front. El motiu que hi havia darrere els bombardejos el va descobrir Òscar Vives -professor de física de la Universitat de València i veí de Benassal- en 2011, arran d'una investigació que l'ha portat fins als arxius militars alemanys. Ens trobem amb ell en un bar, fem un cafè i comencem la ruta.

Per què van destruir el poble?

Després de la batalla de Terol, que va finalitzar amb una victòria franquista el gener del 38, l'exèrcit rebel avançà ràpidament fins al Mediterrani. El 15 d'abril, va entrar a Vinaròs i va dividir la zona republicana en dos. L'aeròdrom de la Sénia, fins aleshores controlat per pilots republicans i russos, va ser ocupat pels feixistes, que, a partir d'aquell moment, des d'allí, supervisarien les operacions aèries en tres fronts oberts: Aragó, Catalunya i València.

La Legió Còndor, força expedicionària aeronàutica que Hitler va posar al servei de Franco, havia sigut clau en la victòria feixista a Terol. Aleshores, va establir la seua base d'operacions al Montsià. Hi va traslladar quatre esquadrilles de caces Heinkel i una de Junkers 87 o *Stuka*, un nou model de bombarders que l'exèrcit nazi volia provar en combat. Les naus utilitzaven la tècnica del bombardeig en picat per augmentar la precisió i soltaven la bomba -de mitja tona de pes- a cinc-cents metres de l'objectiu per poder fixar l'impacte del projectil en una àrea de menys de cinc metres quadrats. Una altra particularitat dels *Stuka* era que incorporaven un dispositiu que simulava el so d'una sirena -anomenat Trompeta de Jericó- mentre feien el descens en picat: el mecanisme servia per atemorir les forces enemigues i es va convertir en un símbol propagandístic del poder aeri de l'exèrcit alemany. Evidentment, aquesta nova tècnica de bombardeig requeria proves. I els primers pobles republicans en direcció sud eren, en aquell moment, Benassal, Albocàsser, Ares i Vilar de Canes.

"Quan era xicotet, *m'agüela* sempre deia que calia ficar-se *baix* de les escales quan bombardejaven i jo no ho entenia", ens explica Vives. El professor considerava "un misteri" els motius pels quals havien bombardejat i destruït el seu poble -Benassal-, que es trobava a uns trenta quilòmetres del front, no acollia tropes republicanes ni suposava cap objectiu militar. Després de llegir un seguit de llibres publicats pel Grup de Recuperació de la Memòria del Segle XX de Benassal, el seu interès per descobrir la veritat el va portar a comprar un llibre d'Antony Beevor, *La Guerra Civil Española*.

"En aquest llibre, vaig descobrir que el meu poble havia sigut bombardejat amb nou bombes de cinc-cents quilos i que s'havien pres fotografies per documentar els efectes de l'atac. També vaig trobar la referència a un document de l'arxiu militar de Freiburg", ens detalla Vives, que ràpidament va contactar amb aquest centre de documentació alemany per poder-hi accedir. Després d'alguns problemes burocràtics, finalment, va rebre un informe militar nazi l'octubre de 2011. Traduït de l'alemany com

Imatges dels efectes de les bombes de 500kg als pobles: Albocàsser, Ares, Benassal i Vilar de Canes, conté seixanta-set pàgines amb seixanta-sis fotografies que descriuen detalladament els efectes dels bombardeigs als quatre pobles del Maestrat.

Trenta-sis bombes de cinc-cents quilos en deu dies

Segons detalla el document, els bombardeigs es van dur a terme entre el 21 i el 31 de maig de 1938, tot i que, als registres municipals, les primeres víctimes mortals estan registrades el dia 18 a Albocàsser. L'esquadrilla, sempre formada per tres avions Junker 87A, eixia de l'aeròdrom de la Sénia i es dirigia als pobles del Maestrat, situats en un radi de cinquanta quilòmetres, per llançar les bombes. Abans d'iniciar els atacs, l'exèrcit alemany ja s'havia encarregat de fotografiar els objectius des de quatre mil metres. Així, podia avaluar els efectes dels projectils SC500, pensats per enderrocar edificis de grans dimensions.

"Calculem que, arran d'aquests bombardeigs, van matar unes 40 persones, però resulta difícil calcular les pèrdues amb exactitud perquè les inscripcions al registre es van fer mesos després de l'entrada dels rebels", comenta Vives, que lamenta que "només es puguin reconstruir els fets a través dels testimonis", com han fet a Benassal. Consultant els registres de defuncions i parlant amb testimonis d'aquells dies, l'acadèmic va comprovar que "la majoria de les víctimes eren veïns i veïnes del poble que poc tenien a vore amb la guerra i als quals els bombardeigs van sorprendre fent la seua rutina diària".

Després dels primers atacs dels *Stuka*, moltes localitats van ser abandonades i les seues habitants es van refugiar en coves situades a les muntanyes dels voltants. Pocs dies després, durant el mes de juny, les tropes franquistes van prendre, pràcticament sense oposició, els quatre pobles. Els militars alemanys, encapçalats pel comandant Leopold Graf Frugger, van aprofitar l'ocasió per visitar els municipis bombardejats i documentar, amb les fotografies incloses a l'informe, els efectes que hi havien produït.

Mentre caminem pels carrers dels pobles amb Vives, ens adonem que, a més de les víctimes mortals, les pèrdues materials també van ser significatives i encara són visibles avui. Els *Stuka* van destruir al voltant de seixanta cases a Benassal i Ares, setanta a Albocàsser i trenta a Vilar de Canes. Les bombes també es van emportar gran part del patrimoni artístic i cultural d'aquests pobles: l'església, el carrer major porticat i la casa de la Vila a Benassal, la casa de la Vila d'Albocàsser i part de l'església de Vilar de Canes. "Es van carregar totes les zones nobles del poble, on vivia la gent de bé", ens comenta el professor mentre passegem.

Després del bombardeig de la Legió Còndor a Gernika, l'abril de 1937, Franco havia prohibit bombardejar nuclis de població que no tingueren objectius militars o estratègics. Segons Vives, això demostraria "que els nazis ho van fer a l'esquena del dictador" i que el seu únic objectiu "era provar l'efecte de les bombes sobre estructures grans i edificis i millorar la tècnica del bombardeig en picat dels Junkers per adquirir l'experiència necessària abans de la Segona Guerra Mundial". Un altre fet que suggereix aquest desconeixement per part del règim espanyol és que les tres filles del primer alcalde franquista de Benassal, Jose Maria Vives -de malnom *Bocanegra*-, van morir mentre dormien durant el primer bombardeig sobre el poble.

78 anys després: cap culpable, cap disculpa

Vives no s'ha quedat aquí a l'hora de donar a conèixer la tèrbola història que s'amaga darrere d'aquests bombardejos. Des de 2012, ha participat en l'organització d'exposicions de fotos que, sota el nom *Experiments de la Legió Còndor a l'Alt Maestrat*, han estat presentades a diversos pobles i ciutats del País Valencià i al castell de Montjuïc de Barcelona. "Molta gent jove del poble no sabia ni que havien bombardejat", comenta Vives, "i després de vore les fotografies, molts veïns i veïnes continuen pensant que tot això són conseqüències de la guerra". Els ajuntaments de les quatre localitats -tots ells governats pel PP- tampoc no han ajudat molt a recuperar la memòria dels fets i, com a mostra del seu desinterès, no han assistit a cap de les presentacions a les quals se'ls ha convidat cada cop que s'ha organitzat una mostra.

A diferència del bombardeig de Gernika, sobre el qual el Parlament alemany va decidir demanar disculpes oficialment (60 anys després dels atacs), la destrucció d'aquests pobles encara no ha comportat cap tipus de reparació. "Alemanya va desclassificar els documents als anys 80, quan ja havia passat suficient temps per no haver d'assumir cap responsabilitat", ens conta Vives. A parer de l'acadèmic, "l'Estat alemany hauria d'assumir algun compromís o, almenys, donar suport als pobles que va destruir només per provar els seus avions de guerra". Abans d'acomiadar-nos, al centre de Benassal, el professor conclou: "Alguna disculpa no estaria malament, no?".

Carrer Major d'Albocàsser després dels bombardejos i actualment

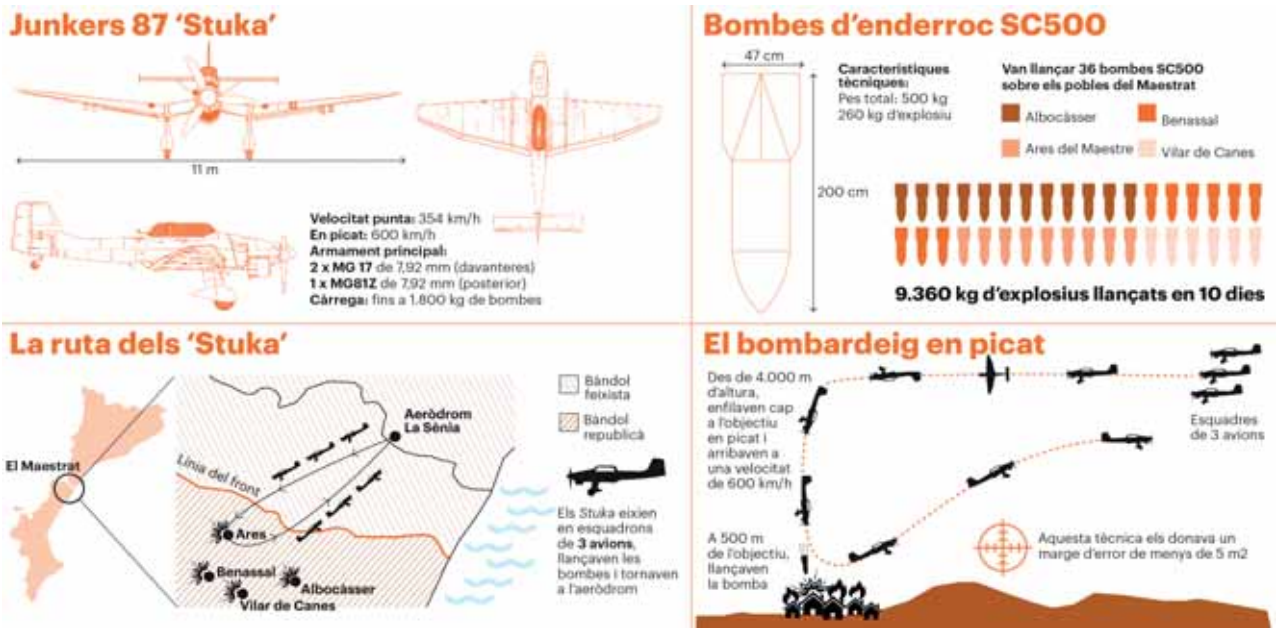

/ PAU FABREGAT

NIEVES GRALLA (90 ANYS), VEÏNA D'ALBOCÀSSER

"Els alemanys van dir a mon pare que no hauria d'haver quedat pedra sobre pedra a Albocàsser"

Nieves tenia dotze anys quan va caure la primera bomba i recorda que l'impacte del projectil va fer caure la paret de damunt d'on ella dormia: "Menys mal que ja m'havia alçat, si no, m'hagués matat allà mateix". "Els avions ja feia dies que voltaven per damunt del poble i mai feien res; el dia que van tirar la primera bomba no ens ho esperàvem", comenta la veïna, que després d'aquest bombardeig va abandonar el poble i es va amagar amb la seua família en una caseta de camp. "El que va poder, va fugir. Nosaltres érem 25 persones que ens vam amagar en la caseta i dormíem allà a terra en matalassos, tots junts, fins que van acabar els bombardeigs", recorda Nieves.

El seu pare, malgrat els bombardeigs, tornava cada nit al poble per donar menjar als animals i un dia es va trobar uns soldats alemanys inspeccionant l'efecte de

> "Els dies de després de tornar, van matar molta gent del poble només per ser d'esquerres; els de dreta van fer el triple de mal que els rojos"

les bombes. "Mon pare va ser l'única persona del poble que va parlar amb els alemanys. Li van dir que, si les bombes haguessen fet efecte, no hauria d'haver quedat pedra sobre pedra al poble".

Quan l'exèrcit franquista va entrar a Albocàsser, els veïns i les veïnes van poder tornar i comprovar el mal que havien fet les bombes. "Jo no sé què més volien els alemanys perquè, quan vam tornar al poble, tot estava fet un desastre. Els carrers estaven plens d'*escombros* que no ens deixaven ni entrar a casa", rememora Nieves, que també recorda la duresa dels dies després de l'entrada de l'exèrcit rebel. "Els dies de després de tornar, van matar molta gent del poble només per ser d'esquerres; els de dreta van fer el triple de mal que els rojos", conclou.

ÀNGEL BELTRÁN (93 ANYS), VEÍ DE BENASSAL

"Quan queien les bombes, pareixia que tiraren avall homes vestits de negre"

Amb quinze anys, Àngel marxava de bon matí a treballar al camp. Des de la carretera, va vore arribar "tres avions que s'apropaven en *filereta*, que baixaven fent un soroll molt fort i van amollar tres bombes". Segons explica, des de la seua posició, "pareixia que tiraren homes vestits de negre". En vore el que havia passat, va tornar ràpidament al poble i va trobar "la gent plorant i recollint els morts" –aquell dia, les bombes van matar quinze persones– i amb la por que, "si tornen a vindre, ens mataran a tots".

"Tots van fugir i es van amagar a les muntanyes, cadascú on va poder", relata Àngel, que la primera nit de bombardeigs es va amagar amb unes altres vint persones en una caseta de camp. "Com que no estàvem segurs, el dia següent, vam anar a buscar una cova. Com que no la vam trobar, vam continuar caminant fins a Castelló; d'*ahí* ens van portar a València i, després, a Villarrobledo, on vam acabar la guerra", recorda emocionat.

"Quan vam tornar al poble, onze mesos després, entre les bombes i el que havien robat els soldats, ja no ens quedava res", diu. Àngel explica que van haver de "treure tots

> "Quan vam tornar onze mesos després, entre les bombes i el que havien robat els soldats, ja no ens quedava res"

els *escombros* i reconstruir el poble amb carros i matxos". Segons ell, la localitat "ja no era com abans perquè havien destruït tot el centre del poble, l'església i l'ajuntament".

A més de l'horror dels bombardeigs i la guerra, el veí recorda que el pitjor va vindre després, quan els feixistes van "ajusticiar tota la gent del poble que no pensave com ells". "Al meu germà, el van matar nou anys després de la guerra per donar suport als maquis", ens conta el benassalenc, que recorda que "molts van passar per la presó i es van carregar els que no tenien cap *padrí* (persona amb influències)".

ROSA SOLIGÓ (89 ANYS), VEÏNA DE BENASSAL

"Mos vam quedar sense casa, vam ser refugiats al nostre poble"

Rosa era molt xicoteta quan ella i sa mare van sentir "un *roido* molt gran". Van eixir al balcó de casa i van vore el seu avi parlant amb un altre home a la plaça. "En caure la bomba, *m'agüelo* es va amagar *baix* les escales de l'església i es va salvar, però a l'altre home el va matar allí mateix", relata la veïna. Ella i altres persones del poble van fugir després dels bombardeigs. Primer, es van refugiar en una caseta; l'endemà, van marxar a la cova d'en Tabusco, on es van reunir amb altres veïnes de Benassal.

"Mentre estàvem a la cova, va vindre un soldat amb una metralladora que ens va apuntar i va dir que ens mataria. Una senyora que era la dona d'un co-

> "Mentre estàvem arrecerats a una cova, va vindre un soldat amb una metralladora que ens va apuntar i va dir que ens mataria"

mandant franquista va eixir i va dir que érem tot gent de pas i que *soles* fugíem de la guerra. Gràcies a eixa dona, no ens van matar a tots *ahí a la cova*", explica Rosa. Després d'uns dies, un home els va dir que la guerra ja havia passat i van decidir baixar juntes a la seva localitat.

Rosa va trobar la seva casa destrossada i es va haver de mudar a casa d'uns familiars: "Quan vam tornar al poble, estava tot assolat i no teníem cap *perra*, el que vam patir... No mos van donar res, ni l'Ajuntament ni ningú; mos vam quedar sense casa i vam patir molt. Nosaltres vam ser refugiats sense eixir del poble", recorda Rosa, que ens repeteix una i altra vegada : "Ai, el que vam patir... i que no torne...".

Un bombarder Junker 87 a l'aeròdrom de la Sénia (Col. Heribert Garcia)

Informe militar RL35/34, desclassificat

Vicent Almela / Pau Fabregat
@La_Directa / @Pau_Fabregat

RL35/34, Imatges dels efectes de les bombes de 500 kg als pobles: Albocàsser, Ares del Maestre, Benassal i Vilar de Canes. Així es titula un informe de 67 pàgines de l'exèrcit alemany al qual el professor universitari Òscar Vives va tindre accés després de mesos de recerca. L'investigador de Benassal es va posar en contacte amb l'Arxiu Militar de Freiburg (Alemanya) per poder aconseguir el document. Després de pagar per obtindre'l, el va rebre a casa seva des de Freiburg. Segons Vives, "és un estudi exhaustiu que analitza l'efectivitat del bombardeig en picat dels *Stuka* i la seva capacitat destructora". "Segons el llistat de documents de la Legió Còndor al *bundesarchiv*, fa la impressió que aquests van ser els únics bombardeigs documentats amb tant detall", afirma. L'informe consta d'un total de 67 pàgines i 66 instantànies dels quatre pobles bombardejats, que inclouen fotografies aèries d'abans i després de les operacions militars i també fotografies a peu de terra, que documentaven la capacitat de destrucció de les bombes SC500.

Els Junkers 87 o 'Stuka', el "diable amb ales"

La Guerra Civil Espanyola va ser un camp de proves perfecte pel règim nazi: la Luftwaffe provava la darrera tecnologia militar i la població espanyola ho sofria en la pell. El bombarder Junkers 87, també conegut com a *Stuka*, era la joia de la flota alemanya, però s'havia de perfeccionar abans de la Segona Guerra Mundial. L'aparell encara no disposava d'un motor prou potent per suportar el pes de les bombes de 500 quilograms amb pilot, copilot i càrrega completa a grans distàncies. Per aquesta raó, les proves havien de ser en un radi de menys de 50 quilòmetres.

El maig de 1938, l'aeròdrom de la Sénia estava en mans de les tropes franquistes i era un emplaçament estratègic, ja que es trobava prop dels fronts d'Aragó, Catalunya i València. Segons Vives: "Això ens fa pensar que els millors llocs per fer les proves en picat eren, probablement, els pobles més pròxims en poder dels republicans, encara que no tingueren cap interès militar. Cal tindre en compte que, al llarg de la Guerra Civil, no degueren tindre moltes oportunitats d'experimentar amb tranquil·litat amb els seus nous bombarders".

El comandant Leopold Fugger

L'informe va ser elaborat i supervisat pel comandant de la Legió Còndor Leopold Fugger von Babenhausen. Pocs dies després dels bombardeigs i quan les tropes franquistes van entrar als pobles, el mes de juny, Fugger va ser l'encarregat de fotografiar i documentar els efectes de les bombes SC500 a peu de terra.

Fugger es va unir a la Força Aèria l'any 1915, on va ser entrenat com a observador. Va romandre en aquest càrrec fins a principis de gener de 1919 i va ser condecorat. L'any 1935, va ser nomenat capità a les Forces Aèries i va passar pels quarters de Hildesheim i Berlín. Des del juliol de 1937 fins al 1939, va participar a la Guerra Civil Espanyola amb la Legió Còndor. El comandant nazi tenia el títol de *Graff*, corresponent a un comte a Alemanya. La seva família era pràcticament l'equivalent alemany dels Mèdici de Florència: va finançar l'imperi de Carles I d'Espanya i V d'Alemanya.

Amb l'esclat de la Segona Guerra Mundial, Fugger va ser destinat a l'aeroport de Neustadt com a coordinador de personal de la intendència. Va arribar a ser nomenat coronel. De 1942 a 1943, va ser el comandant de l'aeroport militar de Viena; posteriorment, fou comandant de l'aeroport militar de Breslau i, finalment, dels aeroports i els aeròdroms de Saxònia. Després, va ser empresonat per l'exèrcit soviètic, va ser alliberat el 1955 i va morir, com a home lliure, el 1966 a la ciutat d'Hamburg.

Índex de l'informe de l'exèrcit nazi on apareixen les dates i els pobles on van bombardejar

La Guerra Civil Espanyola va ser un camp de proves perfecte pel règim nazi: la Luftwaffe provava la darrera tecnologia militar i la població civil ho sofria en la pell

El maig de 1938, l'aeròdrom de la Sénia estava en mans de les tropes franquistes i era un emplaçament estratègic, ja que es trobava prop dels fronts d'Aragó, Catalunya i València

Caddy Adzuba, periodista

"Les multinacionals financen el conflicte del Congo per aconseguir els minerals"

Alcatel, Ericsson, Siemens o Nokia són empreses punteres en telefonia mòbil. Totes es troben cada any al Mobile World Congress de Barcelona, la convenció més important del sector. Però, darrere dels nostres mòbils, què s'hi amaga? Si tracem el camí invers de la producció, inevitablement, anem a parar a la República Democràtica del Congo, que concentra el 80% de les reserves mundials de coltan, un mineral fonamental per a l'elaboració de productes electrònics. Els recursos minerals juguen un paper clau en la prolongació del conflicte més mortífer del món. Una periodista congolesa i defensora dels drets humans, Caddy Adzuba, ho ha denunciat, sota amenaces però incansablement, a través de la freqüència de Ràdio Okapi i arreu del món. El 2014, quan va recollir el Premi Príncep d'Astúries de la Concòrdia, com sempre, va parlar clar: "Permeteu-me demanar comptes a certes empreses multinacionals, que, en la recerca dels seus interessos, han contribuït a assolar a sang i foc aquest gran i bonic país arrabassant la vida a més de sis milions de persones i la dignitat i l'honor a més de 500.000 dones violades".

Gemma Garcia
@gemma_g_fabrega

Sovint, els mitjans de comunicació oblidem els conflictes de llarga durada, com el de la República Democràtica del Congo. Tu hi convius des de l'any 1996, què en recordes?

Més de sis milions de morts, dones violades, nens soldats, desplaçats... Tots els congolesos que vam quedar-nos a l'est del país, al Kivu, hem viscut horrors. La guerra és quelcom que ningú pot desitjar ni al seu pitjor enemic, perquè deixa unes petjades inesborrables: tot el que vam viure i veure, els familiars i amics que vam perdre... Vaig conèixer la primera guerra el 1996, de ben petita. L'anomenaven d'alliberament, per derrocar el dictador, però aleshores no sabia ni què significava. Em vaig aixecar un dia amb el soroll de les bales i les bombes, enmig d'una història confusa que no entenia. Vaig preguntar al meu pare què passava i em va respondre: "Això és la guerra". Casa meva va ser destruïda i el meu pare va decidir que havíem de marxar perquè la ciutat cada vegada era més insegura. Vam començar una marxa a peu i, a vint quilòmetres de la meva ciutat, vam caure en una emboscada. No enteníem res, ni qui lluitava contra qui. Van començar a disparar contra nosaltres i em vaig separar de la meva família. Vaig marxar amb un grup de gent desconeguda a través del bosc. Van ser més de 1.000 quilòmetres a peu i fins al cap d'un any no em vaig retrobar amb la meva família, quan ja pensaven que havia mort.

Les circumstàncies t'empenyen a estudiar dret i a dedicar-te al periodisme?

Quan vaig tornar, moltes companyes havien estat víctimes de la violència sexual i altres nois havien estat enrolats en grups armats. Vam tornar a l'escola i la meitat de la classe ja no hi era. Vivíem amb por, ens tancàvem a casa a partir de les sis de la tarda. No podia suportar viure així. En aquella època, tenia setze anys i vaig començar a pensar què fer. Em vaig concentrar en els meus estudis i em vaig proposar ser jutge per jutjar els criminals, tots aquells que s'havien endut els meus amics. Durant un temps, aquesta va ser la meva motivació. Després de la fugida del dictador, va començar un cicle duríssim de violació dels drets humans. Quan ja tenia el batxillerat, vaig pensar que era el moment de mobilitzar-se. Per ser jutge, em faltaven cinc anys a la universitat; així doncs, vaig pensar en la ràdio com un mitjà per denunciar la situació. Vaig començar a negociar una plaça a la ràdio nacional i, finalment, després d'insistir durant tres mesos, em van agafar de pràctiques. Vaig aconseguir alguns espais per cobrir la violència sexual contra les dones i la utilització de nens soldat.

Finalment, has conjugat el periodisme i la justícia a través de l'Associació de Dones de Mitjans de Comunicació de l'Est del Congo.

He hagut d'enfrontar-me al masclisme i hem hagut d'organitzar-nos per combatre'l i denunciar-lo. L'associació ha presentat casos de violació de drets humans i, específicament, de violència sexual davant la Cort Penal Internacional i el Senat dels Estats Units.

Tot i que per a la resolució dels conflictes és imprescindible abordar-ne les causes, del conflicte a la República Democràtica del Congo, en coneixem més les conseqüències?

Podem comparar una guerra a una situació de malaltia. Quan estem malalts, no podem curar només el símptoma, no podem tan sols controlar la febre, sinó que hem de buscar l'origen, la causa de la malaltia, per combatre-la. Quan sapiguem d'on ve la febre, podrem curar. Així mateix, si volem tallar l'hemorràgia, hem d'anar a buscar les causes. Podem traslladar aquesta equació al meu país, on la guerra no acaba, sinó que ja fa vint anys que dura, dues dècades de patiment. Les causes del conflicte al meu país són multidimensionals. Hi ha causes vinculades a la cobdícia

FOTOGRAFIES DE L'ENTREVISTA: ARIANA NALDA

internacional pels recursos miners, hi ha causes relacionades amb el conflicte ètnic intern, n'hi ha en relació amb la fragilitat política interna i la inestabilitat regional. Cada estructura o actor implicat ha de reconèixer la seva responsabilitat en el conflicte. Quan tots els actors implicats es plantegin la pregunta, podrem seure en una taula per establir un diàleg franc i coherent. Mentre això no passi, només podem alleugerir la febre. Viure un any de pau i cinc de guerra i alguns períodes de calma aparent. Hi ha nens que han nascut i crescut en la guerra. Què poden aportar al seu país? Res. Només coneixen la violència.

El Congrés Mundial del Mòbil hauria de ser una oportunitat per anar a les causes?

Vivim en un capitalisme global, on tots estem per darrere de l'interès econòmic, també els mitjans de comunicació. Obliden que són el quart poder i que haurien de supervisar els altres. Per comprendre per què passa, per entendre el periodisme que es fa i el que no es fa, hem de saber qui són els propietaris dels mitjans de comunicació. Veurem que hi ha pocs mitjans independents. A l'Àfrica, ens fa certa gràcia quan s'emfatitza la independència dels mitjans europeus. Si el poder executiu té el govern, la policia i l'exèrcit, el poder legislatiu pot fer i modificar lleis i el poder judicial té jutges i el suport policial... quines eines tenen els mitjans? No tenen cap protecció. El nostre poder és la paraula, la informació. Crec que els periodistes no són conscients que poden contribuir a posar fi a una guerra. I cal un canvi de perspectiva per esdevenir sensibles als conflictes i ser transmissors de pau. Els mitjans no poden continuar servint els interessos de determinats capitalistes de les multinacionals: han de prendre consciència del que poden fer i posar cadascú al seu lloc.

Quin lloc correspon a les multinacionals de la telefonia mòbil?

A tots els països on avui dia hi ha conflictes, s'hi amaguen interessos econòmics: Síria, l'Iraq, Colòmbia, el Congo... Per fabricar *smartphones*, calen uns minerals escassos i hi ha països que els tenen, com el Congo, que és un país immensament ric amb una població empobrida. Per fer els mòbils, el coltan és imprescindible. Per això s'esperona la guerra per extreure aquest i altres recursos. El mapa de les violacions de drets humans coincideix amb el de les mines de coltan. És veritat que les empreses de telefonia poden dir que ningú no les ha vist mai fent la guerra al Congo, però hi ha el que anomenem *la mà invisible*, existeixen el inversors de la guerra. Qui finança els conflictes bèl·lics també és criminal, encara que no dispari amb el fusell. Les multinacionals financen el conflicte, els grups rebels, per aconseguir els minerals. L'ONU va imposar un embargament d'armes al Congo el 2003 i, tot i així, el país n'està ple. Sabem qui trafica en nom de qui i, per tant, qui finança la guerra. Ho denuncien informes d'organitzacions com Amnistia Internacional, Human Rights Watch o les Nacions Unides. Un informe de l'ONU revela el nom de multinacionals relacionades amb la compra il·legal de minerals, però, actualment, el document està embargat per la pressió de les empreses. La gent vol viure, però no pot perquè hi ha algú que, des del seu despatx climatitzat, ha decidit que per fer els telèfons hi ha d'haver morts al Congo.

Quin camí segueix el coltan fins que arriba aquí?

La ruta està traçada i controlada. Hi ha algú que finança els grups rebels, els dóna les armes i els demana ocupar un poble on hi ha els jaciments. Els rebels tenen les armes i els diners, executen l'ordre del seu finançador: maten i violen per intentar prendre el control del poble. Després, utilitzen els nens a les mines, converteixen els homes en esclaus i exploten la mineria. Venen el producte a un país veí, que l'envia al mercat mundial.

Aleshores, països com Ruanda són clau?

Des de fa molt anys, és un país colador. Fins i tot és citat com el primer productor de coltan, tot i que mai no n'ha tingut jaci-

> “A tots els països on hi ha conflictes, s'hi amaguen interessos econòmics: Síria, l'Iraq, Colòmbia... Per fabricar 'smartphones', calen uns minerals escassos i hi ha països que els tenen
>
> Qui finança els conflictes bèl·lics també és criminal, encara que no dispari. Les multinacionals financen el conflicte, els grups rebels, per aconseguir els minerals”

ments. Per tant, d'on ve? Efectivament, del Congo, a través del tràfic il·legal. I la comunitat internacional es manté en silenci.

Per trencar el silenci, des de Barcelona, ja fa anys que diverses organitzacions i col·lectius demanen un espai de debat sobre els impactes de la telefonia mòbil. Com s'ha de dissenyar l'estratègia de sensibilització?
Hi ha un proverbi que diu: si fas alguna cosa per a mi sense mi, la fas contra mi. Perquè, si ho fas per a mi, has de saber quines són les meves necessitats. És necessari conèixer-les per traçar una bona estratègia que m'ajudi. Les empreses, d'una manera o altra, estan connectades amb els minerals de sang i això s'ha de saber. Cal sensibilitzar i començar a treballar en una traçabilitat eficient. Com ja fan moltes organitzacions que treballen aquest tema, s'han d'ajuntar amb les que estan al terreny i coneixen el que passa. Així, conjuntament, es pot dissenyar l'estratègia. Sovint, es parla del Congo a Europa, però es pensa en tàctiques típicament europees que no funcionaran a l'Àfrica: no tenim la mateixa cultura ni la mateixa manera de viure. Hem de trobar-nos en una taula, aprofundir en el context i trobar maneres eficaces d'abordar el problema.

Els mitjans de comunicació són clau per visibilitzar el que succeeix sobre el terreny, però sovint no hi són. El periodisme congolès fa un bon seguiment de la guerra?
Al Congo, hem aconseguit desenvolupar un periodisme sensible al conflicte. Malauradament, els mitjans no estan subvencionats, però hem creat ràdios comunitàries de la societat civil, de proximitat, on la població es pot expressar. Ràdio Okapi, on treballo, és una freqüència creada precisament amb l'objectiu d'acompanyar el procés de pau. El poder polític i els interessos capitalistes estan darrere d'altres mitjans que s'han venut.

Quin rol juga la ràdio en un país en guerra?
És el mitjà més important. On hi ha un conflicte, sovint, no hi ha electricitat i, per tant, no es pot veure la televisió ni imprimir premsa ni consultar Internet. El que ens queda és la ràdio perquè podem comprar piles. En molts moments, la gent depenia de la ràdio per saber què estava passant. Vaig experimentar-ho: la ràdio ens va permetre viure durant la guerra.

Precisament, la seva capacitat de difusió també pot avivar l'odi, com el cas de la ràdio Mille Collines a Ruanda.
Cal subratllar el gran rol de la ràdio en les guerres. La ràdio pot salvar o pot matar. Una emissora pot encoratjar a matar el teu veí, com va fer Mille Collines, que transmetia una crida al genocidi a través de la por. Nosaltres ens vam salvar, el 2004, gràcies a Okapi i a la RFI. La ciutat de Bukavu estava assetjada i la població trucava a les emissores per donar coordenades exactes i relatar el que estava succeint. Els testimonis facilitaven informació sobre les accions dels rebels i alertaven la resta. La comunitat internacional es va mobilitzar. Finalment, gràcies a tota aquella circulació de la informació, els rebels van marxar una setmana després.

L'any 2010, els Estats Units van aprovar la llei Dodd-Frank, coneguda com a llei Obama, per evitar que les empreses dels EUA compressin minerals tacats de sang. S'ha aconseguit?
Era necessària. Ara, comptem amb una llei que prohibeix clarament que les multinacionals americanes comprin minerals del Congo que no han estat traçats, és a dir, que no provinguin d'un cicle d'extracció controlat. És un gran pas. Per una banda, aquesta llei dóna poder als defensors dels drets humans, a les organitzacions que treballen contra l'explotació minera il·legal. Els facilita una esquerda per recórrer a la justícia. A més, sóc conscient que, als Estats Units, hi va haver una lluita forta per aconseguir-la. La nostra Associació de Dones de Mitjans de Comunicació del Sud del Kivu va participar al Senat nord-americà per defensar la llei. En canvi, a Europa, no hi ha una llei i les multinacionals ens pregunten: en quina norma us baseu per acusar-nos? [el maig de 2015, es va aprovar una esmena per obligar les empreses a comptar amb un certificat comunitari que garanteixi que no incentiven conflictes i abusos de drets humans a zones de conflicte. Encara no és vinculant perquè ha de passar pels òrgans legisladors de la UE i la Comissió Europea].

També hi ha mines legals, que són el mitjà de supervivència de part de la població congolesa. En quina proporció?
Les empreses que necessiten el mineral del Congo haurien d'estar obligades a anar sobre el terreny i assegurar-se que aconsegueixen els minerals legalment. A través d'un programa de traçabilitat dels minerals, sabem que, a la meva província, únicament és legal un 1% de les 130 mines que hi ha. La resta són el que anomenem punts calents, on encara hi ha grups armats. Per tant, les empreses només poden comprar minerals d'aquest 1%, on no hi ha nens obligats a treballar ni dones violades. Aquest procés de traçabilitat és lent, però té efectes sobre altres indrets. El poble congolès té dret a fer extraccions, és el seu país. Els anomenem explotadors de minerals artesans, però han de tenir permís del govern. Hi ha un cadastre miner que defineix les zones on es poden extreure els materials i vendre'ls de forma legal. Òbviament, també hi ha congolesos que trafiquen, financen els rebels i són criminals.

Igualment, al Congo, la gent també té *smartphones*.
Al Congo, la telefonia és l'eina més important després de la ràdio. Cada família té, com a mínim, una ràdio i un telèfon. No desitgem que desapareguin les empreses fabricants, però demanem que respectin la legalitat i els drets humans. El telèfon és una eina essencial, però no pot passar per sobre de les persones. Les persones primer i els *smartphones* després.

> A través d'un programa de traçabilitat dels minerals, sabem que, a la meva província, únicament és legal un 1% de les 130 mines que hi ha. La resta són punts on encara hi ha grups armats

> Sovint, es parla del Congo a Europa, però es pensa en tàctiques típicament europees que no funcionaran a l'Àfrica: no tenim la mateixa cultura ni la mateixa manera de viure

> Demanem que les empreses fabricants respectin la legalitat i els drets humans. El telèfon és una eina essencial, però no pot passar per sobre de les persones

"Al Congo, violen les dones per destruir la comunitat"

Recentment, a Guatemala, ha començat un procés judicial històric contra la violència sexual com a arma de guerra. Al Congo, l'has denunciat reiteradament. Amb quin objectiu s'utilitza?
Per respondre, em remunto a la planificació d'una guerra. Qui fa la guerra dibuixa una estratègia, però, prèviament, estudia la població, l'estructura social. Quan ha estudiat l'entorn, defineix l'atac. Al Congo, van estudiar com fer la guerra i es van dir: en lloc de gastar les nostres municions per matar les dones, les violarem perquè, així, destruirem la comunitat i, aleshores, la podrem sotmetre. A l'est del Congo, abans de la guerra, sota una dictadura, va començar una crisi econòmica molt forta. No hi havia feina i només els homes treballaven fora de casa. Amb l'evolució de la crisi, ells van perdre la feina i, per tant, capacitat adquisitiva. Per mantenir la família, les dones van haver d'anar al camp, fer intercanvis i comerciar. Es van fer càrrec del comerç informal que, afortunadament o desafortunadament, es va començar a desenvolupar. L'economia del país estava dirigida per les dones: eren les agricultores, cultivaven i venien. Elles alimentaven la família i feien funcionar l'economia del país. Els senyors de la guerra coneixien la situació i van planificar la destrucció de la font d'ingressos: destruïm la dona, sense matar-la, i així no podrà mantenir la família. No ens violen com un acte sexual, ens destrueixen perquè esdevinguem incapaces, malaltes, discapacitades. Físicament, després de les atroces violacions, t'has de sotmetre a moltes operacions i poca gent en té l'oportunitat. A més, si una dona és violada, el marit no ho suportarà, és un deshonor. Quan la família ja no es pot mantenir, agafen els homes i els nens perquè treballin a la mina.

> "Els senyors de la guerra van planificar la destrucció de la font d'ingressos de les llars: destruïm la dona, sense matar-la, i així no podrà mantenir la família"

Normalment, en els conflictes, les dones es presenten com a víctimes. Quin paper hauria de jugar el periodisme?
Els periodistes, en la majoria dels casos, es focalitzen en els fets i no fan seguiment. Es donen xifres de violacions aterridores, però quina és la situació d'aquests dones, que no són xifres? Nosaltres, des de Ràdio Okapi, en fem un seguiment. Quan sabem que alguna d'aquestes dones ha anat a l'hospital, hi anem per saber quin tracte està rebent. Acompanyem la dona en l'àmbit mèdic. Després de dos mesos, ens hi acostem per saber com se senten, com estan superant el trauma. Ens preguntem què volen. Si volen justícia, interroguem els responsables per saber quines mesures es prenen. I fem seguiment de la vida quotidiana de les dones, per saber en què es converteixen. Podem arribar a fer seguiment durant dos anys. A banda de la denúncia, entenem que cal un programa d'autonomització, d'ajuda perquè passin a ser dones empoderades. Treballo amb 150 dones per eliminar l'etiqueta de víctima. Des del periodisme, cal fer seguiment de totes les etapes. Les dones víctimes d'ahir es converteixen en activistes.

Un moviment d'homes o homes en moviment?

Un tímid però incipient moviment explora el seu gènere a través d'espais amb motivacions i objectius diversos. Els seus participants volen desenvolupar formes més conscients de ser, de relacionar-se i de viure en societat per revertir els models hegemònics de masculinitat

Aliats del feminisme a la manifestació del 25N / GUYE SANCHO

Nando Carnero / Guille Larios
@ La Directa

Gràcies a l'extensió i les aportacions dels feminismes, avui, podem comprendre com s'articulen, es reprodueixen i es normalitzen les violències masclistes a la nostra cultura, com formen part de la quotidianitat a casa, a la feina, en les relacions. Els feminismes han analitzat amb precisió les violències culturals i estructurals, han posat èmfasi a descriure com les persones internalitzem aquestes dinàmiques i les reproduïm, a vegades de forma visible i clara, a vegades sense adonar-nos-en.

Aquests moviments han posat sobre la taula les desigualtats o les injustícies socials i han servit perquè moltes persones amb experiències personals carregades d'emocions, patiment i dolor s'expressin i siguin escoltades. Tot i així, les persones que els donen suport continuen sent, majoritàriament, dones i persones LGBTI. En la majoria dels casos, la relació establerta amb els homes és incerta, inexistent o conflictiva.

Homes i feminismes

Diverses veus dels moviments feministes reclamen, des fa dècades, la responsabilitat dels homes en la lluita contra l'heteropatriarcat. Assumeixen que una causa fonamental de les violències contra les dones, l'homofòbia i la transfòbia tenen a veure amb l'assimilació dels models culturals dominants sobre *com ser un home*. Per aquests motius, defensen que els homes haurien de ser part activa de la transformació.

La resposta masculina ha estat, majoritàriament, un silenci fruit del desconeixement o de la comoditat de mantenir-se en un sistema que els atorga privilegis. Els qui n'han parlat, sovint, ho han fet negant l'existència de la problemàtica, restant-li importància o prioritat o atacant amb menyspreu qui els assenyala. D'altra banda, molts homes s'han sumat als moviments feministes amb bones intencions i ganes de col·laborar, però sense desenvolupar un treball profund d'autoconeixement, responsabilitat o voluntat de canvi personal. En aquest context, durant els últims anys, s'ha produït un tímid increment d'homes sensibilitzats, amb voluntat d'aprofundir en l'exploració de les masculinitats, el suport als feminismes o el creixement i la curació personals. A voltes, s'han organitzat com a grups d'homes i han trobat espais de suport mutu.

Els grups d'homes

Aquests grups són espais no mixtos, iniciatives fruit de motivacions i objectius diversos. Segons Rai Crespí, antropòleg, terapeuta Gestalt i psicocorporal: "Generalment, es creen per la sensació d'insatisfacció personal o social. Es treballa per trobar una manera de *ser home* (o desfer-se d'aquesta categoria) amb la qual se sentin còmodes amb ells mateixos, que sigui congruent amb el que pensen, senten i fan". Segons Crespí, existeixen, a grans trets, dos tipus de moviments de grups d'homes. Un d'ells està orientat a "criticar el model heteropatriarcal, reconèixer els privilegis adquirits com a homes i construir una masculinitat més conscient i revolucionària". L'altre vessant el composarien uns grups "que busquen resignificar l'experiència de la masculinitat postpatriarcal recuperant i redignificant l'home, les seves emocions, força, vulnerabilitat, etcètera".

Els privilegis i el vessant politicosocial

Visibilitzar i treballar els privilegis és un tema central per als feminismes i per a alguns grups d'homes vinculats a l'acció politicosocial. Segons Rubén Sánchez, membre del col·lectiu Aliats del Feminisme (AF): "AF és un grup d'homes compromès amb la lluita feminista. Ens esforcem i lluitem cada dia per deconstruir-nos del model de masculinitat hegemònic heteropatriarcal i acabar amb els nostres privilegis". Juanjo Compaire, membre del col·lectiu Homes Igualitaris (AHIGE Catalunya), comenta que, "sense el feminisme, que ens il·lumina el camí, la reflexió interior seria només *mirar-nos el melic*".

Aquesta incorporació del vessant sociopolític, així com el qüestionament del masclisme, sovint és absent o poc definida en altres moviments d'homes. I això pot generar certa controvèrsia terminològica. Segons Sánchez: "Amb la postmodernitat, sovint es parla superficialment de *noves masculinitats*. No es tractaria de masculinitats igualitàries i inclusives, sinó de neomasclismes o postmasclismes. La vigorèxia o la metrosexualitat en són exemples". Per això, una part dels moviments feministes considera més correcte referir-se a *masculinitats alternatives* quan s'inclou la dimensió politicosocial i la consciència dels privilegis.

El treball de creixement i curació personals

Molts espais o grups d'homes posen èmfasi en un treball personal més profund com un dels eixos bàsics per a la transfor-

Molts homes s'han sumat als feminismes amb ganes de col·laborar, però sense desenvolupar un treball profund de voluntat de canvi i d'autoconeixement

Una part d'aquests moviments considera més correcte referir-se a masculinitats alternatives quan s'inclou la dimensió politicosocial i la consciència dels privilegis

mació i l'autodesenvolupament. Segons Crespí: "En aquests grups, s'aprèn a compartir emocions amb altres homes i a validar-les. Són espais on poder despullar-se i veure com els grans mites de l'home totpoderós estan allunyats de la realitat. Donar-se aquest permís conjuntament és sanador, perquè la identitat masculina s'amplia i, amb això, el permís de ser i de pertànyer".

Andrés Waksman, artista i terapeuta, destaca que "la transformació sol anar en la direcció de l'acceptació d'un mateix, del que sent i de poder expressar les emocions; quan la trobada és honesta, conscient i respectuosa, es permet la proximitat, la cura o la lluita i, llavors, els homes respiren millor".

El grup d'homes En Tropell va sorgir fa quatre anys a València. Jordi Cascales, un dels seus membres, parla de com interaccionen la dimensió sociopolítica i el creixement personal: "Partim de l'acció política per treballar temes que considerem personals o polítics, com els micromasclismes, les relacions de parella, l'amor romàntic, la violència o la coresponsabilitat, sota òptiques de treball com la psicopedagogia o el treball terapèutic".

Limitacions i vies que cal reforçar. Un moviment embrionari

En referència als grups més vinculats a les lluites socials, una de les crítiques compartides és l'intent d'alguns homes d'aparentar canvis personals, gràcies a eines discursives, sense que es produeixi una transformació profunda. Com critica Sánchez, "el més difícil és diferenciar el postureig i els canvis reals; és a dir, distingir l'home que diu que vol canviar i el que realment vol canviar". Compaire es refereix als "homes que volen recuperar un cert estatus privilegiat, no de la manera tradicional, sinó per la via de ser més feministes que ningú".

D'altra banda, els tres grups coincideixen a assenyalar la manca d'estratègies per arribar a la majoria d'homes. Segons Sánchez: "Som un moviment contra corrent, contra un tsunami diari de discurs masclista a través de models reproduïts per videojocs, televisió, internet". Cascales apunta: "Al País Valencià, hi ha una manca de participació d'homes en temes de gènere, no s'impliquen". Compaire va un pas més enllà i destaca "la manca d'estratègies per arribar als homes que podrien ser més receptius al missatge".

Tot i que avui dia encara no existeix un moviment d'homes transversal, cohesionat i ben articulat amb els moviments socials, s'han fet passos en aquesta direcció. AF, AHIGE i En Tropell treballen les vinculacions amb altres moviments i feminismes, enxarxant-se per compartir lluites i impulsar iniciatives conjuntes com l'organització de trobades: cafès d'homes. AHIGE ha dedicat molts recursos a la tasca de divulgació de les masculinitats alternatives. Com destaca Compaire: "El darrer any, hem fet 70 tallers amb joves i hem impulsat la xarxa activa de joves per la igualtat (XAJI). Hem celebrat les jornades internacionals Men in movement i també publiquem la revista *Hombres igualitarios*".

Segons l'antropòleg basc Xabier Odriozola: "En trenta anys, hi ha hagut canvis positius en la implicació dels homes per la igualtat. Els següents trenta anys poden ser molt interessants". De moment, però, destaca: "No hi ha un moviment d'homes, sinó homes en moviment".

Sessió de treball del grup d'homes de Sants (Barcelona)

Una trobabada organitzada per l'Associació d'Homes per la Igualtat de Gènere

Directa 402 23 de febrer de 2016

Els debats vigents del moviment sufragista

Després de dècades de lluita pacient, a principis del segle XX, sorgeix una generació de dones joves que es van fer visibles davant dels que negaven els seus drets

El sufragisme va ser un veritable moviment social de masses: va apostar activament per àmplies reivindicacions igualitàries que van anar més enllà del dret al vot

Eva Palomo Cermeño
Investigadora, autora del llibre 'Sylvia Pankhurst, sufragista y socialista'

Des de mitjan segle XIX fins passat el segon terç del XX, és difícil trobar un país al món en què no s'hagin reivindicat els drets polítics de les dones, encara que sigui de manera molt minoritària. No obstant això, va ser als EUA i a la Gran Bretanya on es van produir els moviments més impactants i nombrosos, els que van cridar l'atenció dels governs, la premsa i la societat en el seu conjunt, especialment des de principis del segle XX fins a la Primera Guerra Mundial.

La lluita de les dones pel dret al vot havia començat als EUA l'any 1848, a partir de la Declaració de Seneca Falls. A Anglaterra, ho va fer els anys 60 del segle XIX amb la creació, a diferents ciutats, d'associacions per la defensa del sufragi femení, molt reforçades per la publicació de l'obra del filòsof i parlamentari liberal John Stuart Mill, *La subjugació de les dones*, el 1869.

La visibilització del moviment

Després de dècades de lluita pacient, a principis del segle XX, sorgeix una generació de dones joves que, després de comprovar el tancament dels successius governs a les demandes de les seves mares i àvies, va decidir posar en pràctica una autèntica política de la presència en tot l'espai públic. Es van fer visibles davant dels que negaven els seus drets i la seva capacitat de mobilització.

L'activisme sufragista britànic es va enfortir, sobretot, a partir de la creació de la Women's Social and Political Union (WSPU) el 1903, a càrrec d'un grup de dones liderades per Emmeline Pankhurst i les seves filles Christabel i Sylvia. No va ser l'única organització, però sí una de les més dinàmiques. Es va estendre per tot el país desplegant tàctiques militants amb una enorme originalitat i valentia, així com una activitat propagandística i d'autofinançament sense precedents.

El sufragisme va ser, sens dubte, un veritable moviment social de masses que es va proposar redefinir la realitat que li havia tocat viure. Va apostar activament per àmplies reivindicacions igualitàries que van anar més enllà del dret al vot, com recollia el seu eslògan Votes for Women. Prova d'això van ser les manifestacions massives -gairebé mig milió de dones al londinenc Hyde Park el 1908- i les accions davant del Parlament per exigir el sufragi femení al govern britànic. El seu moviment reclamava drets civils i polítics, drets econòmics, d'accés a l'educació i al treball professional, igualtat laboral. Les sufragistes, a més, van dur a terme un fort qüestionament de la injusta institució matrimonial, la doble moral sexual i l'explotació de les dones en el mercat prostitucional.

Sensibilitats i models polítics diversos

El moviment es va caracteritzar per la seva gran heterogeneïtat en relació amb la classe social, la ideologia, la religió o el nivell cultural, així com pel que fa a la seva visió sobre les estratègies i les tàctiques que calia utilitzar. Això va produir un ambient de debat permanent, enriquidor però no exempt de tensions i enfrontaments, sobre quina havia de ser la política d'aliances -amb partits polítics, sindicats i altres col·lectius socials- o sobre la conveniència de les accions directes al carrer. La WSPU va patir diverses escissions -com la Women's Freedom League o l'East London Federation of Suffragettes- a causa d'aquestes discrepàncies i també a causa de desacords sobre la manera d'entendre la política organitzativa interna.

Sylvia Pankhurst (1882-1960), militant del socialisme, el pacifisme i l'internacionalisme, va ser més partidària de propiciar aliances amb el moviment obrer i les organitzacions d'esquerra. Creia que la causa sufragista necessitava companys de viatge per estendre's i enfortir-se i, d'aquesta manera, intentar

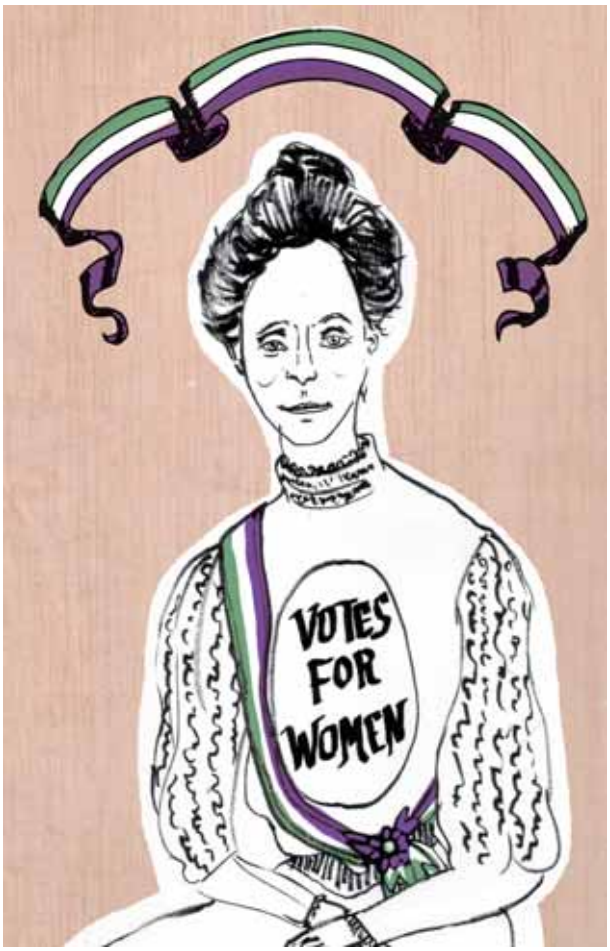

/ ZULEMA GALEANO

portar-la a la seva pràctica política, més intensament des de 1912 fins al final de la Gran Guerra. Aquells anys, va viure al barri obrer de l'East End de Londres i va dedicar els seus recursos i energies a organitzar les dones obreres i marginals perquè lluitessin pels seus drets i per atreure la solidaritat dels seus marits, fills i germans a la causa.

D'altra banda, la seva germana i la seva mare Emmeline Pankhurst van defensar la necessitat de comptar amb una organització forta i autònoma de dones. S'admetia el suport i la col·laboració d'homes sufragistes, però mai als espais on es prenien les decisions. Concebien un moviment liderat per dones i compost per militants lliurades exclusivament a la lluita pel vot. Abraçar altres causes implicava, al seu parer, afeblir el moviment.

Per comprendre la contundència de les tàctiques de les militants durant els anys previs a l'esclat de la guerra, cal conèixer les actuacions del Partit Liberal a partir de la seva pujada al poder l'any 1906. Aquest canvi d'executiu havia generat expectatives dins les files sufragistes, ja que, mentre havia governat el Partit Conservador, els liberals semblaven més oberts a estudiar la qüestió. No obstant això, la negativa del nou executiu a contemplar ni tan sols una modificació de la llei electoral a favor de les dones, juntament amb el desplegament d'una violència policial extrema per reprimir les manifestacions sufragistes i la duresa amb què es tractava les militants empresonades, va portar a una situació de tensió extrema. Moltes sufragistes i, especialment, la direcció de la WSPU ho van considerar com una declaració de guerra.

Emmeline i Christabel Pankhurst ja no confiaven en les aliances amb els partits polítics. No solament les havien defraudat els liberals, sinó també els socialistes. Ni el laborisme ni altres petits partits d'esquerra, com la Socialist Democratic Federation, feien seves amb claredat les reivindicacions sufragistes. Això no va impedir que hi hagués polítics contemporanis clarament feministes, com els laboristes Keir Hardie o George Lansbury, que van participar activament en la defensa dels drets de les dones.

Les dones obreres es trobaven dividides en les seves lleialtats. Era un exemple del conflicte entre classe i gènere, tan debatut a partir dels anys 60 del segle XX

Sylvia Pankhurst defensava les "unions lliures" i el dret a una maternitat triada i sense necessitat de passar pel matrimoni. Altres companyes van ser més conservadores

Gènere i classe

La mateixa Sylvia Pankhurst va denunciar la complicitat entre empresaris i sindicalistes a l'hora d'impedir el reconeixement de la igualtat salarial entre homes i dones. El moviment obrer recelava del sufragisme pel seu caràcter interclassista: considerava que podia debilitar la unitat de classe en resultar atractiu per a moltes treballadores que, evidentment, com a dones, s'enfrontaven a problemes que els seus companys no patien. Per això, les dones obreres es trobaven dividides en les seves lleialtats com a obreres i com a dones. Era un exemple del conflicte entre classe i gènere, tan debatut a partir dels anys 60 del segle XX amb el sorgiment dels debats entre el feminisme socialista i el feminisme radical. Recordem que la *doble militància* de moltes dones en partits polítics i en organitzacions feministes continua posant damunt la taula un debat que encara no s'ha resolt.

Les sufragistes no mantenien sempre postures homogènies respecte a les relacions sexuals i afectives o a la maternitat. Sylvia Pankhurst defensava les "unions lliures" i el dret a una maternitat triada i sense necessitat de passar pel matrimoni. Altres van ser més conservadores, encara que defensaven un contracte matrimonial que atorgués els mateixos drets a dones i homes. No obstant això, la prostitució de dones i nenes va ser denunciada per totes elles com una forma de violència i explotació incompatible amb la igualtat, com una esclavitud degradant que havia de desaparèixer. Una visió compartida per tota la tradició feminista, socialista i de reforma social del segle XIX i que s'ha mantingut fins pràcticament els anys 80 del segle XX, moment en què s'estén la ideologia neoliberal, que arriba a tots els àmbits de la vida humana.

No solament resulta imprescindible reconstruir l'èpica del moviment de dones com ja va fer el moviment obrer, sinó que l'estudi del sufragisme com a moviment social és essencial per comprendre millor la nostra genealogia emancipatòria. I per enriquir, a més, un diàleg necessari entre el present i passat que pot oferir aportacions molt positives als debats actuals.

22-23
La relació camp-ciutat és conflictiva a Colòmbia tot i el possible acord de pau entre el govern i les FARC

24
L'independentisme gallec defensa els seus drets cívic i protesta contra una sentència de l'Audiència Nacional

Setge al Kurdistan turc

Erdogan força un increment de la violència a la regió davant la pèrdua d'hegemonia interna i l'ascens kurd a Síria

Nicolas Lupo Sonnabend
@niluso
Beirut

El polític kurd Abdullah Demirbas explica que mai no havia perdut l'esperança de trobar una solució pacífica al conflicte entre l'Estat Turc i el PKK; ara, comença a dubtar

Des de l'estiu de 2015, els combats no solament tenen lloc en terrenys muntanyosos: actualment, les operacions de l'Estat contra la milícia se centren a les ciutats

El polític kurd Abdullah Demirbas ha estat lluitant tota la vida pel reconeixement dels drets del poble kurd a Turquia i perquè la seva comunitat assolís més autonomia política. Fa poc més de tres anys, l'entrevistàvem. Amb un to directe però calmat, esbossava un somriure mentre recordava els 72 casos que tenia pendents de judici i els 1.493 anys de presó a què podia ser condemnat si era declarat culpable de tots els càrrecs, entre els quals s'incloïa la difusió de fullets en kurd.

Aleshores, a finals de 2012, només faltaven dos mesos perquè Abdullah Öcalan, líder fundador del Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK), declarés la novena treva unilateral amb l'Estat turc. Aquest alto el foc va ser el pas necessari per iniciar un diàleg amb l'objectiu d'establir les bases d'un procés de pau que posés punt final a la violència que assola els territoris kurds des de fa dècades. Però el complicat procés dut a terme entre bastidors va esclatar pels aires l'estiu passat. La violència s'ha disparat a les principals localitats del Kurdistan Nord, el nom que la població kurda dóna al territori turc on són majoria.

La solució pacífica, més lluny

Ara, la situació ha canviat. L'entrevista amb Demirbas de fa tres anys i mig va tenir lloc a l'oficina municipal del districte de Sür, el casc antic de la ciutat de Diyarbakir, de la qual llavors era l'alcalde. Actualment, seria impossible repetir-la: les forces de seguretat turques han prohibit que ningú traspassi les portes de l'antiga muralla a través de la qual s'accedeix a Sür. A la ciutat de majoria kurda més gran de Turquia, ja fa quasi tres mesos que dura el toc de queda i els trets, les explosions i el soroll dels caces i els helicòpters de l'exèrcit es repeteixen dia rere dia.

"La veritat és que la meva generació potser serà l'última que podria acordar una solució pacífica a través del diàleg", explicava recentment Demirbas, de 49 anys, en un article publicat a *The New York Times*. El seu fill, encara adolescent, es va unir a les milícies del PKK fa tres anys.

"Ell em deia que perdia el temps amb la política i el diàleg i jo sempre havia intentat demostrar-li que estava equivocat", explicava Demirbas, membre del partit pro-kurd Partit Democràtic dels Pobles (HDP). "Mai no havia perdut l'esperança, però avui tinc moltes dificultats per mantenir-la viva", concloïa en aquell text.

Una nova violència

El nou conflicte entre les forces de seguretat turques i la militància kurda es va desencadenar el juliol de 2015, però ha adquirit una nova dimensió respecte a èpoques anteriors. Si abans la majoria de combats tenien lloc en terrenys muntanyosos o allunyats dels grans nuclis urbans, actualment, les operacions militars de l'Estat turc contra el PKK se centren a les ciutats. El desplaçament dels combats cap a àrees densament poblades afecta la població civil i està causant la destrucció gradual de molts nuclis històrics.

"El toc de queda consisteix que les forces de seguretat tanquen els accessos a un barri o una ciutat i impossibiliten l'entrada i la sortida de la població, mentre s'estableix un fort desplegament policial i militar als voltants", explica Özgür Günes. Investigadora nascuda a Turquia, Günes viu a Catalunya des de l'any 2007 i, ara, s'ha instal·lat a Diyarbakir per completar un projecte en un camp de refugiades. "Cada dia sentim els trets i les explosions, però el pitjor és la càrrega psicològica que ha de suportar una població que ràpidament s'acostuma a la violència per poder continuar amb la seva vida diària", explica.

L'Estat turc ha imposat més de mig centenar de tocs de queda. Passejar pels carrers d'una localitat o barri controlat per les forces de seguretat és molt arriscat. Piotr Ryczek, activista polonès que va viatjar al Kurdistan el mes de gener, va evitar el tret d'un agent turc per segons. "Vam haver d'amagar-nos en un edifici i, després, escapar corrents de la policia", afirma Piotr.

El degoteig de baixes és constant: es calculen en milers el nombre de víctimes mortals entre la milícia i les forces de seguretat. A finals de gener, desenes de militants kurdes van morir dins un edifici a Cizre durant el setge i l'assalt de les forces turques, que van denegar l'entrada dels serveis d'emergència. A les nombroses baixes de militants del PKK i membres de les forces de seguretat, s'hi afegeixen els centenars de persones civils mortes des de la represa de la violència.

Un context regional volàtil i violent

L'actual conflicte armat entre l'Estat turc i el PKK es va iniciar durant la dècada dels vuitanta, just després de la fundació d'aquesta milícia l'any 1978. Llavors i ara, la comunitat kurda cercava més reconeixement polític, més drets i llibertats i polítiques que afavorissin el desenvolupament econòmic i social. A la dècada dels noranta, va tenir lloc un enduriment del conflicte. Desenes de milers de persones van morir i alguns milions van haver d'abandonar les seves cases forçadament. Alhora, el govern turc va prohibir l'ús i la difusió de la llengua kurda.

Els intents d'aproximació fracassaven i van aparèixer proves de la intervenció de l'anomenat *Estat profund*, liderat pels militars i els serveis d'intel·ligència ultranacionalistes. Aquests sectors s'autoconsideraven garants de la unitat turca i volien impedir que es fessin cessions a la milícia.

L'any 2013 es van iniciar unes converses de pau que eren impossibles d'imaginar una dècada abans, segons Günes. Però aquest procés, iniciat després d'un alto el foc, sempre va ser fràgil. "Durant els dos anys i mig de pau (...), ambdós bàndols es preparaven simultàniament pels combats en cas que les nego-

Projectils usats per la policia turca a la localitat de Cizre

Protestes kurdes a Diyarbakir / ILYAS AKENGIN

ciacions fallessin. Això va establir l'escenari per la represa de la violència", relata un dels estudis sobre la qüestió elaborat per l'International Crisis Group (ICG), una organització no governamental que treballa en la prevenció i la resolució de conflictes.

Una part de les institucions turques -especialment els serveis de seguretat- no veien amb bons ulls el diàleg i exigien continuar amb la tàctica militar. Només durant el 2014, oficials militars van demanar permís per dur a terme 290 operacions, tot i que el govern només en va aprovar vuit, ja que assegurava que volia salvaguardar el procés.

Les pors del govern turc

Més enllà de les dificultats constants que van sorgir durant el fracassat diàleg, l'ICG apunta que les causes principals que van portar al col·lapse de l'alto al foc van ser dues. La primera és la creixent polarització política en el context electoral dels dos últims anys, amb quatre eleccions seguides que van reforçar el partit pro-kurd HDP. A les eleccions legislatives turques del juny de 2015, va quedar en tercera posició després d'obtenir el suport de més del 13% de l'electorat. Els resultats eren la culminació d'anys de lenta expansió i d'una nova organització i no només va rebre el suport dels segments kurds, sinó també d'un sector de la societat turca que, en un context de pau, va abraçar les polítiques inclusives i socials de l'HDP com a contrapès al creixent autoritarisme del president Erdogan. L'AKP d'Erdogan va perdre la majoria absoluta i "els resultats van aprofundir l'ansietat dins el partit", que va preferir anar a unes noves eleccions cinc mesos després.

L'altra causa, segons l'IGC, és el conflicte a Síria i la nova realitat que s'està imposant al nord d'aquell país, amb qui Turquia comparteix 900 quilòmetres de frontera. "A Ankara, li preocupa que el Partit d'Unió Democràtica (YPD) (un partit polític kurd -i la seva branca armada- situat a Síria) transformi els guanys contra Estat Islàmic en un corredor contigu a la frontera sud de Turquia", afirma el document. Actualment, l'YPD controla més de dos terços dels territoris fronterers amb Turquia.

Les reticències del govern turc a permetre el pas dels combatents *peixmergues* kurds de l'Iraq a Kobane, la ciutat siriana de majoria kurda assetjada per Estat Islàmic durant el 2014, va augmentar la desconfiança kurda. Aquesta situació va desencadenar els enfrontaments més violents des de l'inici de la treva, que molta gent veu com un punt d'inflexió durant el diàleg.

El govern turc, que dóna suport a diferents grups armats que lluiten contra el règim, ha quedat descol·locat amb la intervenció russa, que ha permès que el govern de Baixar al-Assad recuperés terreny. Gairebé des de l'inici del conflicte, el règim sirià manté una política de no agressió amb les milícies kurdes de l'YPD. Durant les últimes setmanes, s'han ampliat les veus governamentals turques que demanen una intervenció militar a Síria per temor que l'autonomia guanyada militarment per la comunitat kurda a Síria sigui un mirall per a la població kurda de Turquia.

És en aquest context que les esperances creades durant el procés de diàleg s'han esvaït. L'exèrcit turc ha començat a bombardejar les posicions kurdes a Síria després dels avenços duts a terme les darreres dues setmanes."Penso que gran part de la societat turca esperava la fi de la violència i els kurds veien la possibilitat de recuperar llibertats i drets", conclou Günes. "Sí que es van construir ponts entre les comunitats, però potser no eren vertaders. Quan parlen les armes, quan hi ha violència i morts, les persones comencen a pensar diferent i el treball previ se'n va en orris".

Directa 402 23 de febrer de 2016

Contes de por i treball per la pau a Colòmbia

Les comunitats camperoles mantenen el reclam d'un mitjà propi de protecció territorial malgrat la repressió violenta que pateixen

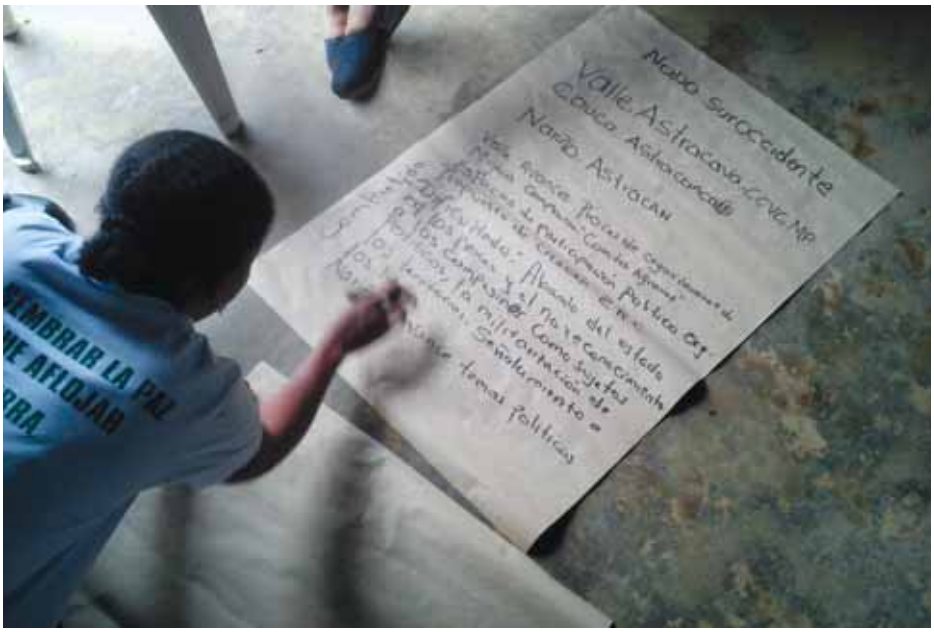

Elaboració de propostes en un taller de participació política / MIGUEL SANGÜESA

Miguel Sangüesa
Barrancabermeja

L'estranger s'asseu a la taula, envellida pels anys a la intempèrie. La intensa calor i les fortes pluges del pla colombià fan que la fusta s'humitegi per dins, s'esquerdi i es blegui formant una superfície irregular on resulta difícil aguantar la tassa de cafè. La nit comença aviat a les zones rurals: només són les set de la tarda, però la foscor ja t'embolcalla en converses, contes i velles històries. La feble llum d'una bombeta de baix consum il·lumina amb dificultat l'escena. Un dels camperols, alt i fort, de rostre fosc, reprèn el relat, que absorbeix l'atenció dels seus companys de taula. L'estranger escolta: "Aquests homes van *donar dur* allà, a la Gabarra. Llavors, es podien ajuntar fins a 5.000 persones els dies de mercat. Venien pel riu en les canoes i, si un es deixava anar del seu company al carrer, ja el perdia fins que la zona es buidava. Es gastava força *plata* allà, en beguda, en dones. La coca deixava molts diners a la zona".

Quan diu "la zona", el camperol es refereix a la ribera del riu Catatumbo, que creua el nord-est de Colòmbia i s'endinsa a Veneçuela per desembocar al llac Maracaibo. Quan parla "d'aquests homes" es refereix als integrants del Bloc Catatumbo de les Autodefensas Unidas de Colombia (AUC), els paralimitars o *paracos*, com els anomenen. "Donar dur" vol dir assassinar, mutilar, violar i sembrar el terror entre la població.

A les portes de la signatura d'uns acords de pau entre el govern i la guerrilla de les FARC, la relació entre camp i ciutat continua sent paradoxalment distant al país

Segons estadístiques recents, Colòmbia té un 32% de població rural. Darrere d'aquesta xifra, s'amaguen enormes extensions de terreny semiabandonat per l'Estat

Un territori estigmatitzat

La Gabarra és una petita població del departament de Nord de Santander, trist escenari d'una de les pitjors massacres de l'envestida paramilitar de finals dels anys 90. Un fet traumàtic pràcticament desconegut, no solament per les europees, sinó també per moltes habitants de les urbs del mateix país. A les portes de la signatura d'uns acords de pau entre el govern i la guerrilla de les FARC, que previsiblement suposaran la transformació profunda d'un conflicte armat, polític i social que ja fa més de 50 anys que dura, la relació entre camp i ciutat segueix sent paradoxalment distant. Com resa una vella màxima camperola: "A la ciutat, no es parla del camp, però es pensa en nosaltres tres vegades al dia".

Segons estadístiques recents del Programa de les Nacions Unides pel Desenvolupament (PNUD), Colòmbia té un 32% de població rural. Darrere d'aquesta xifra, s'amaguen enormes extensions de terreny semiabandonat per l'Estat, que únicament hi és present a través de l'exèrcit i la policia. Els serveis públics i les infraestructures són inexistents i l'accés dels seus habitants als mercats és poc menys que impossible. Els diversos tractats de lliure comerç signats pel govern han agreujat la situació.

En aquest espai, compartit amb indígenes i afrodescendents -grups reconeguts constitucionalment, que compten amb formes d'autoorganització pròpies-, els camperols i les camperoles no solament treballen cada dia en les seves tasques agrícoles o ramaderes: també defineixen propostes concretes per al seu reconeixement polític, econòmic i social. Una de les demandes principals és comptar amb un mitjà propi de protecció territorial, a l'estil dels resguards indígenes o *cabildos afros*, per garantir la sobirania alimentària davant l'avanç de l'extractivisme petrolier i miner i els grans monocultius industrials.

Si bé és cert que en la legislació colombiana existeix la figura de la Zona de Reserva Camperola, aquesta ha estat desautoritzada i desatesa contínuament, a través de la negació dels pressupostos corresponents i l'estigmatització. L'expresident Álvaro Uribe va arribar a dir públicament que no eren més que "reductes de la guerrilla". Aquesta identificació entre camperol i insurgent, basada en l'origen agrari del conflicte, dificulta l'entesa i ha servit de pretext per justificar la violència exercida per diversos grups armats.

Dècades de morts, desaparicions i desplaçaments

"Van entrar el dissabte a la nit. La tarda abans, ja havien desaparegut els controls de l'exèrcit, els que hi ha a la carretera de Tibú, vostè els ha vist -diu, assenyalant el nouvingut- perquè aquest dia van volar. Van venir per aquí, eren gairebé 150, encaputxats, d'uniforme. Ja de nit, van tallar la llum i aquest va

Camí sense asfaltar al nord-est d'Antioquia / M. S.

Un camperol descansa a la porta de casa seva, a Tolima / M. S.

ser el senyal perquè entressin al poble. Els fills de puta *li van donar* a tot el que es movia; diuen que hi ha 49 morts, però van ser més de 100, el que passa és que molts estan al fons del riu. L'exèrcit? Van dir que la guerrilla havia minat el pont, que per això no podien passar. Pura merda. Al que es van dedicar va ser a tirar bengales per il·luminar el poble, que la gent veiés el que passava, que tinguessin por. Estaven matant el teu veí a matxet i, de sobte, la llum de la bengala...". El camperol fa una pausa, pren una mica de cafè i prossegueix el seu relat. L'audiència es divideix entre la complicitat dels qui se saben el conte de memòria, per repetició o per vivència pròpia, i la tensió dels qui l'escolten per primera vegada.

La història és només un exemple del que succeïa fa escassos quinze anys a moltes zones tradicionalment camperoles del país. Les AUC combatien la insurrecció amb atacs contra el que consideraven les seves "bases socials", és a dir, qualsevol tipus de persona que s'organitzés políticament o socialment. Els grups paramilitars arribaven allà on l'Estat no podia arribar i la seva relació tant amb alts i mitjans comandaments de l'Exèrcit Nacional com amb importants figures de les classes polítiques i empresarials està documentada a bastament.

Suposadament, les autodefenses es van desmobilitzar el 2005 i, darrere seu, van deixar unes xifres aterridores de morts, desaparicions i desplaçments. No obstant això, actualment, les amenaces i els assassinats de líders camperols continuen succeint, sota la nova denominació de BaCrim o Bandas Criminales. La violència encara és alarmantment alta. No es tracta únicament de violència paramilitar directa. Les polítiques antinarcòtics del govern es basen en l'eradicació dels cultius de coca -cultius que, moltes vegades, suposen l'única entrada d'ingressos de famílies senceres- sense oferir cap tipus d'alternativa a canvi. S'acorden taules de diàleg i, sistemàticament, se n'incompleixen els acords. I quan aquestes famílies decideixen sortir al carrer o a les carreteres a protestar, el cost és massa alt. Durant l'última gran manifestació camperola, hi va haver dotze morts i centenars de persones ferides.

No es pot obviar que, en aquesta guerra, com en moltes altres, tots els bàndols -guerrilles, exèrcit, paramilitars- s'han nodrit de joves amb oportunitats econòmiques i professionals escasses, pels quals prendre una arma significava un mitjà de vida. En paraules d'un jove soldat de l'exèrcit: "Des de Bogotà, ens envien a morir, als camperols. Perquè la tropa -i la guerrilla també és tropa- sortim d'aquí, del camp".

Recordar per avançar

Perquè la signatura dels acords pugui suposar, també, la fi de totes les violències, és imprescindible escoltar les veus oblidades o marcades. Escoltar les propostes que defensen una manera d'entendre la vida i el territori, una economia al servei de les persones. Escoltar el reclam de la pau amb justícia social. Que mai més no ens hagin d'explicar històries com la de la Gabarra.

"Al meu sogre, li van *donar plom*. El tenien a la llista; es van presentar a la seva porta i li van ordenar que sortís. Ell va replicar i li van dir que, si no ho feia, tiraven un *cilindre* dins (la casa) i, llavors, ja veuria com sortien, ell i tots els que hi hagués. I clar, a dins, hi havia la seva companya i la seva filla petitona... la meva dona, vostè la coneix. L'home va sortir i li van clavar una bala al clatell. Va ser l'únic supervivent dels qui estaven a la llista, va quedar tetraplègic. Ells eren dos. El que va disparar va manar a l'altre que revisés la casa per si hi quedava algú, per acabar (amb ell) també. La mare de la meva dona la va agafar i es van amagar al dormitori, sota un dels llits. Es van quedar en silenci, escoltant. Sentien els passos, les portes obrint-se. De sobte, van veure unes botes militars davant d'elles. L'home es va ajupir i les va veure, encongides. La va mirar als ulls -a la mare- i li va fer un senyal, com perquè callés. Va sortir de l'habitació dient que no hi havia ningú. El fill de puta es va jugar la vida; si se n'arriba a assabentar el comandament, els pelen als tres". Després d'una pausa, el narrador irromp en una riallada inesperada: "Ai, hijuepuerca! L'home se la va jugar per elles".

La històries segueixen, molts dels presents volen compartir els seus records d'aquells dies en què fugir era la norma. Passada una estona, quan s'acaben les paraules i cadascú sembla tancar-se en un passat no tan llunyà, van alçant-se. Es dirigeixen cap a una petita taverna propera, on una canastra de cerveses i l'alegre ritme del *vallenato* els aixecarà l'ànim. L'estranger es queda sol, en silenci, observant la feble llum blanca de la bombeta.

Fa escassos quinze anys, els paramilitars combatien les guerrilles amb atacs contra qualsevol tipus de persona que s'organitzés políticament o socialment

Suposadament, les autodefenses es van desmobilitzar el 2005; darrere seu, van deixar unes xifres aterridores de morts, desaparicions i desplaçaments

Directa 402 23 de febrer de 2016

L'Audiència Nacional manté la pressió sobre l'independentisme gallec

L'organització Causa Galiza s'enfronta a un any de suspensió d'activitats i a la imputació dels nou membres de la seua direcció. L'independentisme gallec es mobilitza per mantenir els seus drets civils i polítics

Vicent Galiana
@gacavi2

El 12 de febrer passat, l'Audiència Nacional espanyola va fer pública la resolució judicial mitjançant la qual mantenia la suspensió d'activitats a Causa Galiza durant un any i la imputació per delictes d'"enaltiment del terrorisme" i "integració a banda armada" a nou membres de la seua direcció. A la interlocutòria judicial, el magistrat Eloy Velasco argumenta: "Des de 2013 aproximadament, l'organització Causa Galiza ha dut a terme de manera sistemàtica activitats en què s'enalteix, es justifica i es promociona el terrorisme. A més, es constitueix com un complement necessari per a l'activitat desenvolupada per l'organització terrorista Resistência Galega".

Al llarg de la interlocutòria, s'insisteix a considerar que Causa Galiza és el braç polític de Resistência Galega, es remarca el seu caràcter independentista i s'insisteix en les ofenses sistemàtiques que dirigeix a l'Estat espanyol i la corona. A més, s'argumenta que la suspensió queda justificada sota el pretext de "conjurar la defensa social per a l'evitació delictiva i la protecció de futures víctimes".

Aquesta nova interlocutòria és el resultat de l'operació Jaro desenvolupada per la Guàrdia Civil el 30 d'octubre passat a diverses ciutats del territori gallec. En aquest procediment, s'arrestaren nou persones acusades de "formar part de la direcció de Causa Galiza", militància política que els arrestats practicaven de manera pública.

Actes públics i celebracions, motiu d'operacions policials

Els successos que motivaren l'operació s'emmarquen en la celebració del Dia da Galiza Combatente, l'11 d'octubre de 2015. Segons l'atestat policial, en el transcurs de l'acte de celebració, es va homenatjar dos membres de l'Exercito Guerrilheiro do Povo Galego Ceive (EGPGC), Lola Castro i José Vilar. Són els presumptes responsables de l'atemptat a Clangor , una coneguda sala de Santiago de Compostel·la que mantenia una participació activa en les xarxes de distribució del narcotràfic, l'11 d'octubre de 1990.

Des de l'any 2001, aquesta data, l'11 d'octubre, fou reconeguda i senyalada com el Dia da Galiza Combatente per diversos agents de l'independentisme gallec. Des d'aleshores, arreu del país, se celebren actes de record, parlaments polítics i ofrenes florals a lluitadores antifranquistes, voluntàries gallegues implicades en conflictes internacionals, vaguistes mortes en enfrontaments amb la policia o caigudes dels grups independentistes i revolucionaris gallecs.

Un atac als drets individuals i col·lectius

El 24 de gener passat, més d'un miler de persones van sortir als carrers de Compostel·la per manifestar el seu rebuig a la il·legalització d'una organització política. Convocades per la Plataforma 24J -integrada per diferents organitzacions i entitats polítiques, sindicats, col·lectius juvenils, centres socials i plataformes antirepressives- van exigir garanties pel ple exercici de reunió, associació i manifestació i van prendre els carrers de la capital gallega.

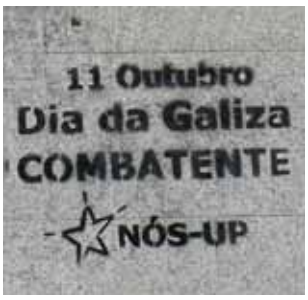

El mes de gener passat, es va celebrar una concentració contra la il·legalització d'organitzacions polítiques a Compostel·la

L'estiu de 2005, el nacionalisme gallec rellevava Manuel Fraga a la presidència de la Xunta i arribava al govern autonòmic de la mà del PSdG. Dos anys després, els pocs avanços significatius que comportà el canvi de govern i una conjuntura marcada per l'elaboració de la reforma de l'estatut d'autonomia, gran part del sobiranisme i l'independentisme gallec crearen Causa Galiza. La plataforma sobiranista, que aplegava diferents sectors polítics, sindicals i culturals, no pretenia ser una taula de negociació de partits polítics, sinó una entitat que aglutinés, a títol individual, les persones disposades a treballar pel dret a decidir.

Amb el pas del temps i els problemes de la plataforma sobiranista per tirar endavant els seus objectius, importants sectors que en formaven part -com Frente Popular Galega (FPG), NÓS- Unidade Popular (NÓS-UP) o el Movimiento Pola Base (MPB)- se'n varen anar deslligant i el camp d'influència social i política de l'entitat es va anar reduint. Després d'un període d'estancament, Causa Galiza es va constituir com a partit polític el 2013 i va aglutinar una de les tradicions històriques de l'independentisme gallec.

> La plataforma sobiranista, que aplegava diferents sectors, pretenia ser una entitat que aglutinés les persones disposades a treballar pel dret a decidir

> "Causa Galiza ha dut a terme de manera sistemàtica activitats en què s'enalteix, es justifica i es promociona el terrorisme", segons el magistrat del cas

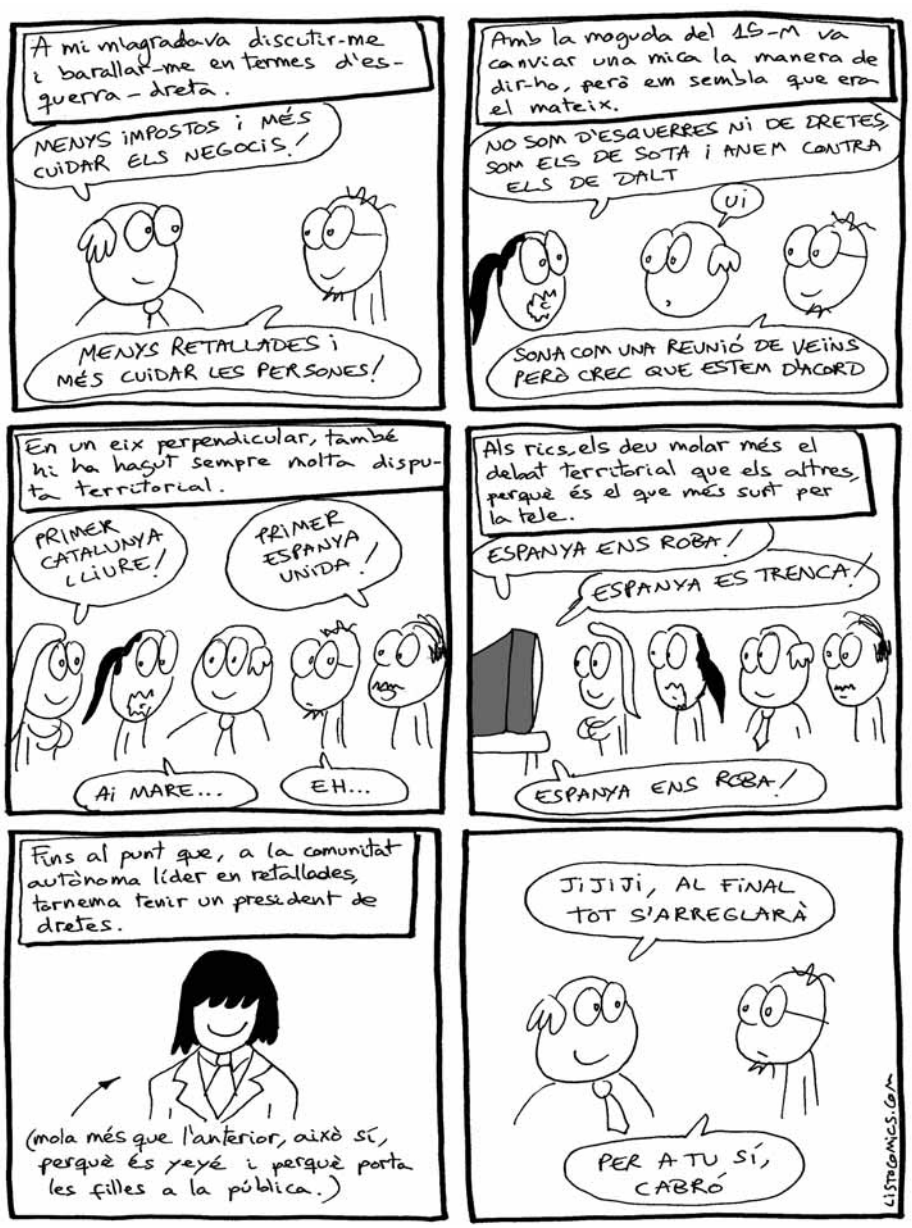
A mi m'agradava discutir-me i barallar-me en termes d'esquerra – dreta.
MENYS IMPOSTOS i MÉS CUIDAR ELS NEGOCIS!
MENYS RETALLADES i MÉS CUIDAR LES PERSONES!
Amb la moguda del 15-M va canviar una mica la manera de dir-ho, però em sembla que era el mateix.
NO SOM D'ESQUERRES NI DE DRETES, SOM ELS DE SOTA i ANEM CONTRA ELS DE DALT
UI
SONA COM UNA REUNIÓ DE VEÏNS PERÒ CREC QUE ESTEM D'ACORD
En un eix perpendicular, també hi ha hagut sempre molta disputa territorial.
PRIMER CATALUNYA LLIURE!
PRIMER ESPANYA UNIDA!
Ai MARE...
EH...
Als rics, els deu molar més el debat territorial que els altres, perquè és el que més surt per la tele.
ESPANYA ENS ROBA!
ESPANYA ES TRENCA!
ESPANYA ENS ROBA!
Fins al punt que, a la comunitat autònoma líder en retallades, tornem a tenir un president de dretes.
(mola més que l'anterior, això sí, perquè és yeyé i perquè porta les filles a la pública.)
JIJIJI, AL FINAL TOT S'ARREGLARÀ
PER A TU SÍ, CABRÓ
LISTOMICS.COM

QUÈ T'HA SEMBLAT LA PEL·LÍCULA?
DONCS, NO VULL PORTAR-TE LA CONTRÀRIA, PERÒ M'HA AGRADAT MÉS EL LLIBRE.

DIUEN QUE AIXÒ DEL PP VALENCIÀ ÉS UN CAS AÏLLAT DE CORRUPCIÓ
SÍ... ÉS UN CAS AÏLLAT D'UN PARTIT SENCER

JOVENTUT MONGOLA

episodi MDCCXIV: el despertar per la força
...els jedis cupaires quasi exterminats...
...un nou ordre sorgint de les cendres de CiU...
...acabaré el que tu vas començar...
...ialo! més que ialo!

28-29
El poeta i articulista Bàssem an-Nabrís, palestí perseguit per Hamàs, està fincat a Barcelona

30
'Descalçat per un muntatge policial', nova entrega de la sèrie de contes basada en fets reals impulsada per SOS Racisme

De l'Oest del 'western' al Neo-Tòquio futurista

A finals del mes de gener, es va celebrar el 43è Festival Internacional del Còmic d'Angoulême. El certamen, referencial en l'àmbit internacional, ha rebut multitud de crítiques per part d'autores i aficionades a causa de la manca de representació de dones al seu palmarès

Carpa comercial Le Nouveau Monde, amb la presència de nombroses editorials francòfones / A. L.

Estand comercial d'Éditions Cornélius a la carpa Le Nouveau Monde / ALBA LEGIDE

Entre els homenatjats, hi havia el 'cowboy' de ficció Lucky Luke i el seu creador, Morris, el dibuixant i guionista Katsuhiro Otomo o l'artista Pauline Aubry

El 5 de gener, l'organització de l'esdeviment va anunciar la llista de nominacions al Gran Premi. Entre les trenta persones, però, no hi havia cap dona

Alba Legide
@legidus

Des de 1974, cada any se celebra el Festival Internacional del Còmic (FIBD) a la localitat d'Angoulême (França). S'hi solen organitzar exposicions, presentacions i xerrades, on acudeixen les autores francòfones i internacionals més reconegudes del món del còmic. A les primeres edicions, hi van participar el mateix Hugo Pratt -conegut pel Corto Maltés i encarregat de fer el cartell de la primera edició-, André Franquin -creador de Spirou i Marsupilami-, Hergé -sempre recordat per la seva sèrie de còmics *Tintín*- i Jean Giraud, també conegut com a *Moebius*. Aquesta desfilada de grans artistes va reafirmar espectacularment un certamen que, fins avui, ha prosseguit com el festival més destacat de còmics d'àmbit internacional.

Enguany, el FIBD ha comptat amb la presència, com a convidat d'honor, de Katsuhiro Otomo, autor de *manga* mundialment conegut per la seva obra *Akira*. En aquesta edició, també s'hi celebrava una efemèride molt especial: el setantè aniversari de Lucky Luke. Durant els quatre dies de festival, es van fer conferències i xerrades amb la presència d'autors i autores belgues especialistes en el *cowboy* de dibuixos més famós de la història. Per aquest motiu també, durant tot l'any, el Musée de la Bande Dessinée exhibeix *L'art de Morris*, una exposició dedicada al personatge i el seu creador. Altres mostres també representaven la tradició artística europea, com *Rencontres et passages*. Però el festival també es va acostar a l'esmentat Otomo i a Li Chi Tak. Entre les propostes més contemporànies, van destacar les exposicions *Last Man: Universe*, la irreverent i divertida *Interduck/Duckomenta* o *Les Mutants*, on l'artista Pauline Aubry revela preocupacions i inquietuds generacionals a partir de la seva vida.

La crítica feminista, protagonista del festival d'Angoulême

El 5 de gener, el FIBD va anunciar la llista de persones seleccionades al Gran Premi del festival, guardó que destaca la carrera d'un o una artista. Entre les 30 nominacions, però, no hi havia cap dona. Ràpidament, el Collectif des créatrices de bande dessinée contre le sexisme va iniciar una campanya de boicot, impulsant l'etiqueta #WomenDoBD a les xarxes socials, que va comptar amb el suport de deu dels dibuixants seleccionats. L'objectiu era que s'incorporessin figures femenines al palmarès.

La polèmica va traspassar la vinyeta amb declaracions polítiques de la secretària d'Estat dels drets de la dona, Pascale Boistard, i de la ministra de cultura, Fleur Pellerin, que va contestar al comunicat del FIBD afirmant que "encara que el festival d'Angoulême no pugui reescriure la història, almenys pot marcar-la". Fins ara, només una dona s'ha endut el guardó durant els 43 anys que s'ha celebrat el festival: Florence Cestac, l'any 2000.

Finalment, el 7 de gener, l'organització va declarar que no hi hauria llista de nominacions i convidava les autores i els autors de còmic a votar lliurement per designar la persona guanya-

dora del Gran Premi, que finalment es va atorgar al dibuixant i guionista de vinyetes belga Hermann Huppen, de 77 anys.

Una vegada encetat el festival, no hi van faltar conferències sobre la dona dins el món del còmic, com les que es van fer sota el títol de "Superherois LGTB" o "Les dones al mercat del còmic als EUA". En una taula rodona, diverses autores estatunidenques van explicar com és treballar en un món dominat històricament per homes, tant pel que fa a l'àmbit artístic com a l'editorial. En aquest context, una d'elles explicava: "Moltes vegades, no es tracta d'una exclusió voluntària, però sí inconscient. Ho portem tan arrelat que no ens n'adonem".

A banda d'aquesta polèmica, un dels autors va remarcar, també, "la importància d'elaborar continguts per a nens, sense distincions de cap tipus". Es va comentar la necessitat de crear nous mètodes de distribució per evitar qualsevol tipus de discriminació i d'introduir nous rols de gènere als còmics, així com de la urgència que les consumidores canviïn de mentalitat a l'hora de comprar.

Quan l'oest americà va passar a ser belga

Durant els quatre dies que va durar el FIBD, s'hi van oferir força activitats sobre el tema especial del festival, Lucky Luke. A la xerrada "Lucky Luke: un còmic americà", es va analitzar l'evolució del personatge des dels seus inicis, l'any 1946. El defineixen elements icònics, estètics (el barret, el mocador al coll, l'armilla) i caracterològics (l'actitud solitària i aquell inevitable sentit de la justícia). Lucky Luke representa l'heroi que mai no va pretendre ser-ho, tal com recordava la banda sonora que l'acompanya: sempre seguirà sent "un *cowboy* pobre i solitari".

La influència d'Hergé i de Franquin sobre el creador del personatge, Morris, era evident al començament: abundaven els caràcters desenfadats i caricaturescos, allunyats de la realitat. Amb el temps, però, això aniria canviant, una mostra de la progressiva desvinculació del dibuixant respecte dels seus contemporanis. Aquest canvi es veurà reflectit inclús en l'ús de les onomatopeies i la distribució de les vinyetes. A partir de mitjan anys 50, l'art del belga cristal·litzarà en el seu famós *cowboy*.

'Duckomenta', un homenatge a la història de l'art

Provinent de Berlín, el col·lectiu d'artistes Interduck és un grup de dibuixants que combina la pintura, l'humor i l'observació de l'evolució de la cultura popular. Dins el col·lectiu, algunes s'han especialitzat en la part pictòrica i d'altres, en diferents formes d'art tradicional, com ara l'escultura. Fins ara, més d'un milió de persones han visitat les seves exposicions, on els objectes artístics, considerats relíquies, hi són presentats a través d'un ritual de reverència.

A Angoulême, les integrants d'Interduck van oferir una presentació a la sala de premsa, durant la qual, com a mostra de benvinguda, van regalar un retrat de Francesc I de França perquè fos exposat al festival. A banda d'aquest, a l'exposició *Duckomenta*, també s'hi exhibien quadres que interpretaven algunes de les imatges més famoses de la història. I ho feien amb un toc especial: els seus personatges, en lloc de persones, eren ànecs. La Mona Lisa, Che Guevara, Mao, Einstein, la *Noia de la perla* pintada per Vermeer... Cap d'ells no se salvava de la caricaturització, de l'honor de formar part d'aquesta col·lecció que utilitza la sàtira sense pretensió d'ofendre, ben al contrari, amb l'objectiu d'arrencar somriures a les espectadores, que queden palplantades i sorpreses per l'originalitat i la destresa tècnica de les obres. Interduck recorre la història de l'art i la reinventa de manera desenfadada.

Estàtua de Lucien, personatge creat per Frank Margerin, a l'estació de tren d'Angoulême / A. L.

Exposició 'Duckomenta', organitzada pel col·lectiu alemany Interduck / A. L.

Poesia i poder a Palestina

L'escriptor Bàssem an-Nabrís és, des de 2012, un exiliat palestí fincat a Barcelona. És autor de nou poemaris i dos diaris sobre el setge de Gaza i escriu pel diari àrab 'Elaph'

Misael Alerm
@MisaelAlerm

A mitjan 2007, quan Hamàs instaurà del tot la força militar a Gaza, An-Nabrís va esdevenir víctima de la persecució política del partit islamista

L'autor havia escrit articles en què es posicionava contra la barreja de religió i poder i es declarava ateu. Arran dels escrits, Hamàs va llançar dues granades a casa seva

Bàssem an-Nabrís (Gaza, 1960) viu al carrer d'Idumea de Barcelona, a tocar de la Vall d'Hebron i de l'avinguda del Jordà. Més amunt, hi ha el carrer de Natzaret, que talla amb el carrer del Sinaí. Quan, a mitja entrevista, li preguntem si va decidir instal·lar-se en aquesta part de la ciutat per la concentració de topònims palestins, An-Nabrís somriu i diu que no, que va ser casualitat. Apunta, però, que deu ser l'únic poeta palestí exiliat que encara passeja per Hebron o baixa pel Jordà.

El camí de l'exili

Des de 2012, An-Nabrís viu exiliat a Barcelona. Va aconseguir sortir del camp de refugiades de Yan Hanis després que el PEN Català l'escollís per formar part del programa Escriptor acollit. Aquesta iniciativa, que funciona sota el paraigua de l'Internacional Cities of Refuge Network (ICORN), procura acollir, cada dos anys, un escriptor o escriptora perseguida o en risc de mort o de presó a conseqüència dels seus textos. An-Nabrís era víctima de la repressió per part de l'Estat d'Israel, però també del partit islamista palestí Hamàs, que governa a la Franja de Gaza des de 2007.

L'entrevistem amb la col·laboració, com a traductora, de la filòloga Alba Vinyes. Quan li preguntem per la poesia, la repressió o com ha arribat fins a Barcelona, an-Nabrís comença amb un "*Ana waledto*" -"vaig néixer", en català- que ens indica que qualsevol compromís s'ha d'anar a buscar als principis i, a la vegada, ens augura una xerrada intensa. L'autor ens explica, amb to pausat, que va néixer a prop de Gaza l'any 1960. El seu pare, que havia tingut força terres i bestiar, va morir l'any 1963 amb els béns requisats per Israel. Amb només nou anys, An-Nabrís va haver de començar a treballar a Israel fent oficis tan diferents com paleta, pastisser o granger "sense drets laborals ni socials". Aquestes condicions, recorda, indiquen el caràcter colonial del conflicte entre Israel i Palestina. Entremig, com molts compatriotes, va estar uns quants cops a la presó; la primera vegada, quan només tenia setze anys. Més endavant, va començar a guanyar-se la vida fent feines en l'àmbit de la cultura fins que, l'any 1994, va esdevenir director general del Ministeri de Cultura de Palestina. Combinava aquest càrrec amb l'escriptura de poesia i d'articles per a la premsa.

Poeta, palestí i ateu

L'any 2007, quan Hamàs instaurà del tot la força militar a Gaza, va haver de deixar la feina institucional i va esdevenir víctima de la persecució política del partit islamista. Anteriorment, havia escrit articles al diari internacional *Elaph* en què es posicionava contra la barreja de religió i poder i es declarava ateu. Arran dels escrits, Hamàs va llançar dues granades a casa seva, que, sortosament, no van matar ningú. A través d'una amiga israeliana, es va assabentar de l'existència dels programes de l'ICORN. Després d'esperar més de tres anys en arrest domiciliari, durant els quals s'esdevingué

'Totes les pedres' recull versions catalanes de poemes d'An-Nabrís / GORKA LEIZA

la guerra i el setge de Gaza, An-Nabrís va rebre la confirmació del PEN Català. No sense dificultats, va volar fins a Barcelona.

L'autor destaca les dificultats que va tenir per "adaptar-se a una vida normal" quan va arribar a Barcelona. Recorda, agraït, les bones condicions per exercir l'ofici de poeta que li va poder oferir el PEN Català durant dos anys: temps per escriure, tranquil·litat, un habitatge i un sou. Després, a'ha quedat a la capital catalana vivint, sobretot, de la seva feina com a periodista del diari *Elaph*. Els articles que hi escriu estan orientats a fer conèixer la cultura catalana -ara per ara, del tot desconeguda, admet- al món àrab.

Poesia i poder

Bàssem an-Nabrís ha estat més de quatre anys a la presó i ha patit tortures. Les causes imputables són haver escrit poemes i articles crítics amb Israel i, més endavant, amb Hamàs. En llegir les composicions que li han traduït al català, sorprèn que una poesia lírica, amb un compromís de fons però no directament combativa, pugui ser sancionada amb presó. Des de la perspectiva catalana, no es pot acabar de capir. Cal entendre, primer de tot, que la tradició poètica i la seva recepció, a Palestina i altres països àrabs, és diferent de l'europea. D'entrada, si bé no és una poesia de tradició oral, sí que està subjecta a l'imperatiu de ser agradable a l'orella. S'han omplert estadis sencers per escoltar autors de gran envergadura com Mahmud Darwish (1942), també palestí.

Així doncs, sabent que la poesia àrab és capaç de mobilitzar una gran quantitat de seguidors i seguidores, s'entén que Israel temi pel seu potencial social i polític a Palestina. An-Nabrís té molt clar que ha pagat un preu per la seva escriptura. Ara bé, relaciona la força que té la poesia palestina amb la repressió que exerceix l'Estat d'Israel: "Israel ens dóna força i ens fa prendre consciència". En un pla més global, l'enfrontament que manté l'artista xinès Ai Weiwei amb el seu govern funciona de la mateixa manera que la relació entre poesia palestina i Estat d'Israel. També a Catalunya hem vist recentment com un poema adquiria valor social i polític a partir de la censura: *Mare nostra* de Dolors Miquel, ha aixecat el xafarranxo de combat del Partit Popular per uns versos que han considerat blasfems i que, segons Alberto Fernández Díaz, podrien suposar càrrecs penals. Un poema pot jugar un paper social i polític si el context li permet ser massiu. En els casos de Weiwei i an-Nabrís, el poder fa un gir més i denota paranoia en vigilar qualsevol persona sospitosa: el poeta palestí ens explica que l'exèrcit israelià té especialistes en literatura àrab per tal de capir matisos i ironies en qualssevol escrit potencialment dissident.

An-Nabrís apunta que no voldria haver de servir-se de la funció social de la poesia, però reconeix que, essent palestí, no la pot defugir. Ara bé, per ell, escriure poesia és el més essencial. I també és una forma de vida general, confrontada a les formes europees. An-Nabrís parla tranquil·lament, a poc a poc, mastegant les paraules. També fa, ens explica, la resta de coses en calma. Poesia, en àrab, és *saj*, que originàriament significava el so que fa un colom. La funció del poeta és, primer de tot, escoltar i, més endavant, explicar "la ranera de cada so".

2 Poemes

Del llibre *Totes les pedres*, publicat per Adia edicions i el PEN Català l'any 2014. Traducció de Valèria Macías

Sóc el Bàssem an-Nabrís. Caço l'ombra quan cau la nit. Caço la ranera de cada so. Sé quan defallirà l'home que ara resisteix, i quan, la mare que ha perdut un fill, dirà tot allò que no sent de veritat. Sóc el Bàssem an-Nabrís: el que ha vist, ha viscut i ha cremat milions de cigarretes. Ningú no m'ha fet justícia, ningú no s'ha preocupat ni de mi ni dels altres.
Sóc el Bàssem an-Nabrís, i aquesta és l'ocupació dels meus darrers dies: cada vespre m'assec en una única cadira, en una habitació, en un únic univers; cada dia caço l'ombra en els plecs de la foscor i vigilo la ranera de cada so. I no deixo d'estar enfadat.

Nit
Plàcida és la nit de Gaza.
L'obscuritat cau com l'aigua sobre les cases.
L'obscuritat que és feta de lluita
i de silenci.
Plàcida.
Oh, Déu meu, ajuda
aquells que s'endormiscaren després d'omplir-se la panxa
i aquells que s'endormiscaren sense haver-ho fet,
ajuda'ls en la seva nit
encara que sigui
més plàcida que un cadàver,
ajuda'ls,
tu que coneixes bé el que hi ha, en la placidesa elusiva de perill
coneixes bé
el que hi ha de
dolor que no mor!

Aquest text forma part de **#RELATSREALS**, una iniciativa de SOS Racisme que la Directa acull en la seva edició de paper. El seu objectiu és informar i sensibilitzar a través de la difusió de casos atesos pel Servei d'Atenció i Denúncies de SOS Racisme Catalunya. S'utilitzen noms falsos per mantenir l'anonimat de la persona agredida, però és l'única dada fictícia. Tots els fets que s'hi narren són reals. Més informació a www.sosracisme.org i al twitter @SOSRacis

Descalçat per un muntatge policial

Mònica López Mas
@Nuvoldestiu

Aquell dia, l'Àlex s'havia llevat d'hora per anar a la platja de la Barceloneta. Matinava sovint, amb la inquietud de sentir el tacte de la sorra sota els peus, d'escoltar la remor de les onades i de traslladar-se en un tancar d'ulls a la costa senegalesa, on va néixer. Les sis del matí era l'hora de pau ideal per asseure's davant del mar i iniciar el seu particular recés...

-No te muevas.

Resseguint amb la mirada la porra que li havien posat damunt l'espatlla, ho va veure clar: eren policies, uns cinc, però sense uniforme, vestits de paisà. Sense tenir temps de reconèixer-los, un dels policies li va ruixar la cara amb un esprai picant.

-¿Dónde está el móvil?

-¿Qué móvil? Yo no he robado ningún móvil.

Acte seguit, li van ploure uns quants cops al cap. Van treure-li les sabates i les van llençar al mar. Van buidar-li les butxaques i van quedar-se amb totes les seves pertinences: NIE espanyol, DNI senegalès i 100 euros, els seus estalvis. No van trobar el presumpte mòbil robat. El van deixar abatut a la sorra de la platja i van marxar per on havien vingut.

Després, unes persones que passejaven per allà el van ajudar a rentar-se la cara sota la dutxa de la platja.

-¿Por dónde se fueron los polis?

-Hacia allí, chico. Ten cuidado.

Aquells cinc homes estaven xerrant tranquil·lament al costat del cotxe patrulla. Va atansar-s'hi amb educació:

-Por favor, ¿podrían devolverme mis cosas?

-No. No vamos a devolvértelas. Vete ya o te detendremos por el robo de un Iphone 5.

-Yo no he robado ningún móvil. ¡Necesito mis cosas!

-Está bien. Quedas detenido por robo, acompáñanos a comisaría.

Va passar dos dies tancat a la comissaria per un delicte que no havia comès. Descalç. Quan el van deixar en llibertat, va tornar a insistir-hi:

-Por favor, ¿podrían devolverme mis cosas?

-No.

Tan bon punt va trepitjar el carrer, va anar a posar una denúncia pel tracte rebut i per la falsa acusació de robatori. Més tard, va decidir anar al Servei d'Atenció i Denúncies (SAiD) de SOS Racisme per explicar-los què havia passat i demanar consell. El SAiD va decidir assumir el cas i va designar un advocat per representar l'Àlex al jutjat.

La denúncia interposada contra l'Àlex deia que la detenció s'havia efectuat en el mateix moment del robatori i que el mòbil havia estat interceptat i retornat a la propietària a l'instant. La presumpta víctima era una noia estrangera que estava de vacances a Barcelona. SOS Racisme va intentar posar-se en contacte amb ella a través del número de telèfon que constava a la denúncia.

-Hola, bon dia. Truquem de SOS Racisme. Que podríem parlar amb la senyora Georgie?

-Está llamando a la Policía. No conozco a ninguna chica americana con ese nombre.

I va penjar. SOS Racisme no havia mencionat la nacionalitat de la noia en cap moment... La sospita que la denúncia era falsa va anar creixent i la investigació va continuar. Finalment, van aconseguir contactar amb la vertadera noia americana:

-My mobile phone was stolen one night while I was on the beach. I didn't so the thief. Then, when I got to the Police station, the policemen said me they had not been able to find neither the thief nor my mobile phone.

La declaració de la Georgie entrava clarament en contradicció amb la denúncia interposada contra l'Àlex, en què es deia que la detenció havia estat *in fraganti* i que el mòbil havia estat retornat a la propietària al moment. A més, casualment, la denúncia de la jove havia anat a parar a un jutjat diferent del que portava el cas de l'Àlex i s'havia acabat arxivant per manca d'autor conegut.

Gràcies a tots aquests descobriments, el judici per robatori es va suspendre i es va iniciar una investigació dels fets a través del mateix jutjat. Després de diferents problemes tècnics en més d'una cita a judici, la Georgie va aconseguir declarar des dels EUA. Acte seguit, la defensa dels policies va canviar per un reconegut advocat. L'Àlex va marxar a viure a França: no va suportar l'assetjament policial que va venir després dels fets.

"Sense tenir temps de reconèixer-los, un dels policies li va ruixar la cara amb un esprai picant"

"Tan bon punt va trepitjar el carrer, va posar una denúncia pel tracte rebut i per la falsa acusació de robatori"

/ SOS RACISME

RESSENYES

Un relat de ficció de la Barcelona real

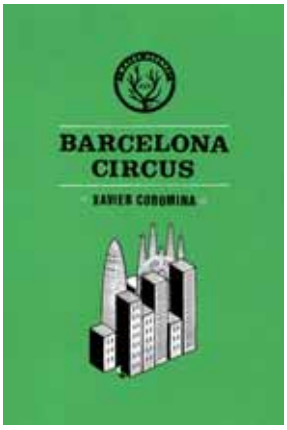

Joan Mas
@jmasautonell

Barcelona és un lloc caòtic, un entramat urbà enrevessat que ha estat camp de batalla de tot tipus de grups oposats i amb interessos diversos. La calidesa mediterrània de la ciutat camufla les disputes, però no les esvaeix: les clavegueres de la capital catalana són extenses, laberíntiques i de fondària profunda. Xavier Coromina ha triat aquest escenari per ubicar-hi la seva novel·la d'intriga, on diversos personatges d'entorns diferents convergeixen en el context de la visita del papa Benet XVI el 2010.

L'obra, d'una trama complexa, ressegueix diversos entorns de la ciutat que són clau per entendre-la actualment. Retrata l'ambient de les elits, dels sectors més selectes de l'*Upper Diagonal* i de la burgesia catalana més tradicional, fa aparèixer les unitats d'inspectors dels Mossos d'Esquadra que treballen al Departament d'Interior i s'endinsa en els espais del moviment llibertari i okupa de Barcelona. La ficció també ressegueix successos que recorden alguns dels escàndols de corrupció més greus, fa esment als nyaps de Convergència i recorre la història recent de la capital catalana. També fa moltes al·lusions a l'estratègia sorgida dels Jocs Olímpics de 1992, que ha desembocat en el model de ciutat actual.

L'escriptor retrata la trama de manera molt acurada i amb estil periodístic i hi afegeix elements concrets que ajuden a reconèixer els indrets on se situa l'acció. La descripció concisa, però, fa que de vegades es perdi de vista l'argument i s'hagi de tornar enrere per lligar caps. Per altra banda, la narració també s'alimenta d'un humor que juga entre la negror i l'absurditat. Molts punts d'ironia i algunes frases sarcàstiques aporten color a la novel·la.

LLIBRE
Barcelona Circus
Autor: Xavier Coromina
Editorial: Males Herbes
Pàgines: 201

Mirada ambivalent al País Basc tradicional

Ignasi Franch
@ignasifranch

Durant els anys 90, pel·lícules com *La madre muerta* o *A ciegas* van dur a les pantalles un País Basc asfixiant, amarat de malestars socials i existencials que s'encreuaven i encavalcaven. Ara, els temps han canviat. El conflicte basc ha perdut intensitat amb el final de l'activitat armada d'ETA i les artistes poden explorar de manera menys angoixada les friccions entre passat i present, entre tradició i modernitat. A *80 egunean*, *Ander* o *A escondidas*, s'ha tractat de l'encaix de les sexualitats no heteronormatives en un entorn amb substrat catòlic. *Amama*, per la seva banda, contempla les col·lisions possibles entre l'urbs i el món rural. Tracta de les relacions establertes entre un matrimoni conservador, molt arrelat a la masia familiar, i una descendència que vol reformular aquesta manera de viure... o allunyar-se'n.

El realitzador Asier Altun proposa una mirada prudent, un xic contradictòria i poetitzant, a aquests desencaixos. No idealitza la vida al camp, però opta per una estètica propera al ruralisme *hipster*, a una nostàlgia urbanita de vides més properes a la naturalesa. En alguns moments, *Amama* pot semblar una versió amb colors freds i paisatges atlàntics dels anuncis estiuencs d'Estrella Damm. La inclusió d'imatges simbòliques amb textures peculiars, justificada per la dedicació al videoart de la filla de la família, és una altra decisió de risc. Els conflictes personals que s'hi narren són convencionals i alhora punyents. Els xocs entre generacions i cultures s'aborden amb cura, però s'assenyalen les vinculacions entre tradició i masclisme, exemplificades en un pare sever que mana sense que ningú qüestioni les seves decisions. El cineasta, però, mostra recel vers els discursos de ruptura i obre les portes a pactes possibles. Després d'una muntanya russa d'emocions intenses, les imatges finals tornen a ser ambivalents: Altuna ha exposat alguns angles foscos del País Basc atàvic, però sembla plorar la seva desaparició progressiva. I és que, de la mateixa manera que la filla s'enfurisma amb el pare però li dóna una nova oportunitat, alguns vincles sentimentals són difícils de trencar.

DVD
Amama
Director: Asier Altuna
Guionistes: Asier Altuna, Telmo Esnal
Durada: 103 minuts
Editora: Cameo

/ ESTER ROIG

“Amb cada acte de consum, fem un gest polític”

Àlex Romaguera
@AlexRomaguera

Quan comences a interessar-te per les relacions humanes en el cooperativisme agrícola?
D’entrada, volia esbrinar si les xarxes socials ajudaven els productors a col·laborar entre si. A la Conca de Barberà i només les utilitzaven com a altaveu. Després vaig observar una experiència de consumidors a Llavorsí; més tard, als petits circuits comercials de Sant Cugat del Vallès. Ara, ho faig a Barcelona.

Vas centrar-te a Barcelona per algun motiu especial?
Hi ha cooperatives que tenen un recorregut històric molt interessant. Abans de la dictadura, n’hi havia una cinquantena que, arran de la guerra i la posterior entrada del capitalisme més desbordant, van desaparèixer per ressorgir durant els anys 90 i expandir-se amb l’eclosió del 15-M. Gràcies a la recerca que ha fet el grup de treball La Repera, les he geolocalitzat i he vist que la majoria han esdevingut cooperatives de segon grau.

Quin valor tenen?
Porten una gestió transparent i de proximitat. Això fa que la gent s’hi apropi pel factor verd -la voluntat de consumir producte ecològic- o pel factor roig -que, més enllà de menjar sa, defensa alternatives al model socioeconòmic dominant. En general, combinen la cistella de verdures amb xerrades que promouen altres lluites, contra el TTIP o Eurovegas. També hi contribueix el fet que s’allotgen a locals amb un gran significat polític, com la cooperativa de l’Ateneu La Flor de Maig. D’aquesta manera, la persona entra en un univers vinculat a moltes causes socials.

Però la majoria de la població ignora que existeixen...
Necessiten visibilitzar-se. D’aquí la feina del projecte Quèviure -que actua com a distribució de cooperatives-, la Fira d’Economia Solidària -un aparador i punt de trobada que ens apropa a les alternatives en el mercat de consum diari- i el mapa virtual Pam a Pam -que en facilita la localització -.

Quan trobes Eroski o altres empreses cooperatives que es disputen el gran mercat, què penses?
Que han pervertit els conceptes cooperatius. I Gràcia n’és el paradigma: s’hi barreja l’ambient cooperativista amb botigues *ecopijes* que, revestides d’un ADN transformador, no participen d’aquesta lògica responsable. Però no es tracta de demonitzar-les, sinó de treballar perquè les alternatives agroecològiques surtin dels seus entorns i augmentin la incidència entre la ciutadania.

La llei de cooperatives, adoptada pel Parlament de Catalunya, hi pot contribuir?
S’orienta malament perquè aposta per les grans cooperatives d’exportació, fet que crea estructures jerarquitzades que s’allunyen de l’equitat i la justícia social. A banda que, amb el requisit d’exigir 30.000 euros per constituir-ne una, impedeix que se’n creïn de petites amb vincles forts i participatius.

On és el repte, doncs?
L’oportunitat passa per aplicar a gran escala els models transformadors que ja existeixen a la ciutat. Ara bé: cal empènyer perquè això es configuri amb una base legal. També són necessaris els horts urbans i el reaprofitament dels terrats on es promouen altres pautes de consum. L’important és capturar l’impuls d’actuar amb responsabilitat tot recordant que, amb cada acte de consum, fem un gest polític.

Les noves tecnologies són un bon instrument de promoció?
L’Aixada o El Bròquil del Gòtic ho demostren amb aplicacions internes pels seus membres. Només falta que siguin instruments a l’abast del gran públic i que permetin la col·laboració entre les diferents experiències. Està succeint al Poblenou, on cinc cooperatives difonen plegades els valors transformadors entre el veïnat.

El teu projecte Espais sensibles va en aquesta direcció?
Tinc la intenció d’introduir l’aquarel·la, el dibuix i altres elements artístics en aquests entorns, ja siguin cafeteries, restaurants o botigues de comerç just. Espais on es valora el desenvolupament local, la governança participativa i el respecte a l’entorn. De fet, per la seva força sensible, l’art convida a comprometre’ns en la justícia social.

inDirecta

Ricard Espelt

Artista i expert en cooperativisme

Només a la ciutat de Barcelona, hi ha 60 cooperatives agroalimentàries que impliquen entre 25 i 45 unitats familiars cadascuna. En total, mouen 1.500 persones i un volum aproximat de 4.600.000 euros l’any i conformen una massa crítica favorable a un model de consum alternatiu a l’actual. Ricard Espelt (Manresa, 1973) s’ocupa d’estudiar les relacions que estableixen les seves integrants amb les productores i els productes del camp que troben a la cistella. Veí de Copons (Anoia), d’on va ser regidor fa uns anys, Espelt analitza el paper que tenen les noves tecnologies a l’hora de promoure el consum ecològic i de proximitat. “Només cal millorar-ne l’ús i la coordinació en xarxa per arribar al gran públic”, assevera. Consultor en l’àmbit de la comunicació estratègica, aposta per dimensionar les experiències a través del projecte Espais sensibles (ict4rd.net/ca), on incorpora l’art com a estímul per impulsar un consum respectuós amb el medi i les persones.